

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศฯ ของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
 - 1.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ
 - 1.2 กระบวนการนโยบายสาธารณะ
 - 1.3 วงจรนโยบายสาธารณะ
 - 1.4 การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ
 - 1.5 ประเภทของนโยบาย
 - 1.6 องค์ประกอบของนโยบาย
 - 1.7 ลักษณะของนโยบายที่ดี
 - 1.8 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ
 - 1.9 ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.1 ความหมายของการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.2 ลักษณะของการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.3 แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.4 ระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบาย
3. นโยบายการศึกษาของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่แถลงการณ์ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551
4. สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา
5. สาระสำคัญของการจัดการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)
6. สาระสำคัญแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

7. นโยบายและแผนงานด้านอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
8. นโยบายและแผนงานด้านอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล

1. ความหมายของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ เป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Public Policy ซึ่งในภาษาไทยได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย เช่น นโยบายของรัฐ นโยบายมหาชน นโยบายของประเทศ รัฐประศาสนโยบาย และนโยบายของชาติ นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านได้ใช้คำว่า เป้าหมายของรัฐ

โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะไว้ดังนี้

เฟรดริค (Friedrich, Carl J., 1963, p. 70 อ้างอิงใน ศุภชัย ยาวะประภาษ และคณะ, 2552, หน้า 49) นิยามนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง ชุดของข้อเสนอเกี่ยวกับการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาลภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยปัญหา อุปสรรคและโอกาสซึ่งนโยบายถูกเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน

โคกรันและมาโลน (2005, p. 1 อ้างอิงใน ศุภชัย ยาวะประภาษ และคณะ, 2552, หน้า 48) นิยามนโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลและการกระทำของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ

มยุรี อนุมาณราชชน (2549) นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางในการกระทำของรัฐบาล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาลได้ทำการตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้มีกิจกรรม/การกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารงาน หรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน/ผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง

เจมส์ แอนด์สัน (James Anderson, 1970 อ้างอิงใน มยุรี อนุมาณราชชน, 2549, หน้า 4) นโยบายสาธารณะ คือ แนวทางกระทำของรัฐที่มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นโยบายอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกกฎหมาย การนำกฎหมายไปปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้นโยบายต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาลกระทำจริง ไม่ใช่สิ่งที่ตั้งใจกระทำหรือกำลังจะกระทำ การกระทำจะก่อให้เกิดผลของนโยบาย แนวความคิดเกี่ยวกับผลของนโยบายนี้ทำให้

นโยบายแตกต่างจากการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ นโยบายของรัฐอาจเป็นเรื่องที่ได้กระทำหรืองดเว้นกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีกฎหมายรองรับและมีอำนาจในการบังคับการกระทำนั้น

โทมัส ดาย (Thomas R. Dye 1984, p. 1 อ้างอิงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2546, หน้า 6) ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งที่รัฐบาลเลือกจะทำหรือไม่กระทำ ในส่วนที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส อาทิเช่น การควบคุมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและความพยายามในการขจัดความขัดแย้งกับสังคมอื่น ๆ เป็นต้น และมีวัตถุประสงค์ให้กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำบรรลุเป้าหมายด้วยดี ในการให้บริการแก่สมาชิกในสังคม

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2546) ได้ให้ความหมายนโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล โดยมีความมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา รวมทั้งให้เกิดสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ขึ้นในสังคม

จากความหมายของนโยบายสาธารณะในทัศนะของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านสามารถสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกแนวทางกระทำของรัฐบาลที่มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาล โดยมีกฎหมายรองรับและมีอำนาจในการบังคับการกระทำ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน

องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ (อมรศักดิ์ กิจธนานันท์, 2551) มีดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ
2. เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนององค์นิยมของสังคม
3. ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศ
4. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน ระบบและกระบวนการอย่างชัดเจน เป็นการกระทำที่มีการสานต่ออย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
5. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก
6. เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง มิใช่เป็นเพียงการแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจที่จะกระทำด้วยคำพูดเท่านั้น
7. กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของสังคม ทั้งปัญหาความขัดแย้งหรือความร่วมมือของประชาชน

8. เป็นการตัดสินใจที่จะกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก มิใช่การตัดสินใจเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล และเป็นชุดของการตัดสินใจที่เป็นระบบมิใช่การตัดสินใจแบบเอกเทศ

9. เป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำ โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

10. เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ

11. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ อาจก่อให้เกิดผลทั้งทางบวก และทางลบต่อสังคม

12. เป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

องค์ประกอบในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (The elements of policy analysis) ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ (The objectives) ต้องค้ำหาวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ นโยบาย

2. ทางเลือก (The Alternatives) เป็นเงื่อนไขหรือวิธีการที่เป็นไปได้ซึ่งผู้ตัดสินใจ คาดหมายว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จ

3. ผลกระทบ (The Impacts) ผลที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากทางเลือกเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

4. เกณฑ์การวัด (The criteria) คือกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้จัดลำดับความสำคัญของทางตามเลือกตาม ที่ประสงค์โดยจะใช้เกณฑ์การวัดที่ใช้หลักการเดียวกันในการประเมิน ทางเลือก ซึ่งจะสามารถเปรียบเทียบกันได้

5. ตัวแบบ (The model) หัวใจของการวิเคราะห์การตัดสินใจคือกระบวนการหรือการ สร้างสรรค์ที่สามารถทำนายผลที่จะเกิดจากทางเลือกแต่ละทางเลือกได้ ดังนั้น ถ้าแนวทางเลือกใด ได้รับการพิจารณาเพื่อนำไปปฏิบัติ นักวิเคราะห์จะต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่าจะบรรลุ วัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งตัวแบบจะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวสมบูรณ์ขึ้น ตัวแบบจะช่วยทำให้ ผู้ตัดสินใจมองเห็นภาพรวมทั้งหมดของทางเลือกและสามารถเปรียบเทียบเพื่อตัดสินใจ เลือกทางเลือกที่ต้องการได้

ปัจจัยและองค์ประกอบของนโยบาย

1. ปัจจัยที่ใช้พิจารณาเพื่อกำหนดนโยบาย

1.1 ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน(Fundamental Factors) ประกอบด้วย

- 1.1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ เป็นปัจจัยอันดับหนึ่งเสมอสำหรับผลประโยชน์จะเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญสำหรับนโยบายสาธารณะ
- 1.1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้กำหนดนโยบาย มองว่าใครคือผู้กำหนดนโยบายมีความรู้ความสามารถและเหตุผลในเรื่องนั้นมากน้อยแค่ไหน จะมองว่ากลุ่มของผู้นำจะมีสิทธิ์มากในการกำหนดนโยบาย
- 1.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ ถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญ สถิติข้อมูลต่างๆที่ใช้ประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะจะมาจากข้อมูลเอกสาร(ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ)
- 1.2 ปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อม (Environment Factors) สภาพแวดล้อม จะมีอิทธิพลมีปฏิสัมพันธ์ต่อการทำงานและองค์การและการทำงานและองค์การ ก็จะมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมด้วย ต่างก็จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- 1.2.1 ปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง การเมืองจะเป็นแหล่งสนับสนุนและได้รับผลกระทบจากนโยบาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย ถ้ามองในแง่ของวัฒนธรรมทางการเมืองแล้วจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมที่มีต่อการเมืองอย่างไร เช่น การชูประเด็นหาเสียงของพรรคการเมืองเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เป็นตัวสะท้อนในการกำหนดนโยบาย
- 1.2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดความต้องการของประชาชน การดำเนินนโยบายของรัฐบาลก็ต้องเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้กับประชาชน
- 1.2.3 ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคมจะมีมาก เช่น ค่านิยม วัฒนธรรม ครอบครัว จำนวนประชากร เช่นถ้ามีประชากรในวัยเด็กมาก นโยบายสาธารณะก็จะออกไปทางการจัดการศึกษา หรือคนชรา มากก็จะมีนโยบายสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น
- 1.2.4. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นตัวสะท้อนในการแก้ไขปัญหาในอดีต เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย
- 1.2.5 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี มีความสำคัญในการกำหนดนโยบาย

2. กระบวนการนโยบายสาธารณะ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2543) กล่าวว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาประเทศ จะเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างระบบใหญ่สองระบบที่ทำหน้าที่แตกต่างกันตามหลักการแบ่งงานกันทำคือระบบการเมืองซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายสาธารณะ และระบบราชการซึ่งทำหน้าที่นำนโยบายสาธารณะมาปฏิบัติให้บรรลุผล นโยบายสาธารณะทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ

นโยบายสาธารณะในการพัฒนาประเทศที่มีหลาย ๆ ด้าน จึงมีกระบวนการนโยบายเป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้น การกล่าวถึงกระบวนการนโยบายทางการศึกษาในที่นี้จึงเป็นการกล่าวถึงกระบวนการนโยบายสาธารณะโดยภาพรวมนั้น แต่ก็ได้เพิ่มเติมประเด็นทางการศึกษา เพื่อให้มีลักษณะเฉพาะทางและเพื่อความชัดเจนที่มากขึ้น

3. วงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Cycle)

3.1 การก่อตัวนโยบาย (Policy formation) เกิดอะไรขึ้นบ้าง

3.2 การกำหนดนโยบาย (Policy formulation) มีแนวทางอย่างไรบ้าง

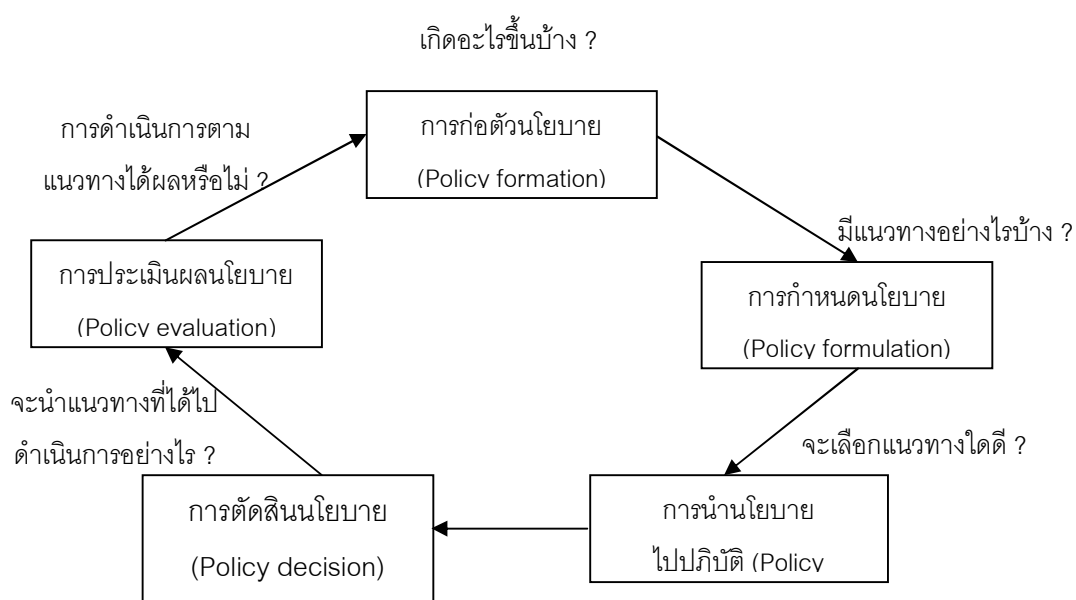
3.3 การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision) จะเลือกแนวทางใดดี

3.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) จะนำแนวทางที่ได้ไป

ดำเนินการอย่างไร

3.5 การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation) การดำเนินการตามแนวทางได้ผลหรือไม่

หรือไม่

ภาพ 2 แสดงวงจรนโยบายสาธารณะ

3.1 การก่อตัวนโยบาย (Policy formation)

การศึกษาการก่อรูปนโยบายต้องเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ลักษณะสภาพของปัญหา สาธารณะให้ชัดเจนเพื่อให้มั่นใจว่า ปัญหาที่กำลังปรากฏอยู่นั้นเป็นปัญหาอะไร เกิดขึ้นกับคนกลุ่มใด และมีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร รวมทั้งต้องการความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาแค่ไหน และประชาชนในสังคมต้องการให้แก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ถ้าไม่แก้ไขจะเกิดผลอย่างไร และถ้ารัฐบาลเข้าไปแก้ไขใครจะเป็นผู้ได้และเสียประโยชน์ ผลกระทบที่เกิดจากการแก้ไขตรงตามที่คาดหวังหรือไม่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการนำไปปฏิบัติต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้างการระบุปัญหาที่ชัดเจนจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

ปัญหาสาธารณะจะกลายเป็นประเด็นเชิงนโยบายหรือเข้าสู่วาระและได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ มักจะต้องมีคุณลักษณะ

1. เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นจากความรุนแรงทางการเมือง เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาภัยแล้ง
2. มีการแตกตัวและขยายวงกว้างออกไป เช่น ปัญหาของความเป็นเมือง
3. มีความกระเทือนต่อความรู้สึกและเป็นที่สนใจของสื่อมวลชนทั่วไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาแรงงานเด็ก
4. มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหามลภาวะ
5. มีลักษณะท้าทายต่ออำนาจและความชอบธรรมของรัฐ เช่น ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน
6. เป็นเรื่องร่วมสมัย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาโรคเอดส์

การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย

เมื่อทราบลักษณะปัญหาที่ชัดเจนแล้ว จะต้องกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน

- การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทำให้ทราบถึงลำดับความสำคัญของนโยบายที่ต้องจัดทำ และการเลือกใช้นโยบายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
- วัตถุประสงค์ของนโยบายมีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของทางเลือกนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ
- วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลสำเร็จของนโยบาย ที่จะนำไปปฏิบัติว่าเป็นตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

คุณลักษณะของวัตถุประสงค์ของนโยบาย

1. ความครอบคลุมประเด็นปัญหานโยบาย
2. ความสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม

3. ความชัดเจนและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
4. ความสมเหตุสมผล
5. มีความสอดคล้องกับทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้
6. มีความสอดคล้องทางการเมือง
7. การกำหนดกรอบเวลาที่เหมาะสม

หมายเหตุ การก่อตั้งนโยบาย

“ เริ่มต้นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนโยบาย ตระหนักและระบุปัญหา กลั่นกรองปัญหา จัดระเบียบ
วาระนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ ”

3.2 การกำหนดนโยบาย (Policy formulation)

หากพิจารณาปัญหา เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในกรอบ
การวิเคราะห์ “เชิงระบบ” หรือ “ทฤษฎีระบบ” ของ David Easton จะได้ปัจจัยนำเข้าระบบปัจจัยนำออก
ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัญหาทั่วไป ปัญหาสังคม ประเด็นปัญหาสังคม และข้อเสนอของสังคม
ในสถานการณ์ที่สภาพการเมืองมีบทบาทสูง ปัจจัยนำเข้าอาจมาจากการที่พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้
นำเสนอนโยบายไว้ในการหาเสียง เช่น พรรคไทยรักไทยได้เสนอนโยบายโครงการพักชำระหนี้และลด
ภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยไว้ในการหาเสียง และในที่สุดก็กลายเป็นคำมั่นในการที่ต้องกำหนด
เป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อพรรคไทยรักไทยเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ

ระบบการเมือง คือ ข้อเสนอขอรัฐบาล ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้เสนอนโยบายต่าง ๆ มากมาย
เช่น นโยบายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต และนโยบายจัดสรรงบประมาณ
ตามขนาดประชากร ให้กับหมู่บ้านและชุมชน

ปัจจัยนำออก คือ นโยบาย ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของกฎหมายต่าง ๆ คือ พระราชบัญญัติ
พระราชกฤษฎีกา และประกาศ คำสั่งกระทรวง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็จะมีกรอบกลับสู่ระบบ
การเมือง โดยมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกำหนด
และเปลี่ยนแปลงนโยบาย ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้

ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

1. ฝ่ายบริหาร
2. ฝ่ายนิติบัญญัติ
3. ฝ่ายตุลาการ
4. องค์กรอิสระต่าง ๆ

หมายเหตุ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย

“ การพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือก การตัดสินใจทางเลือกเพื่อกำหนดนโยบาย การประกาศใช้ ”

3.3 การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision)

การเลือกนโยบาย หมายถึง การเลือกวิถีทางหรือแนวนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามต้องการ อาจรวมถึงนโยบายเทคนิคและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี หลักจริยธรรมหรือคุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อค่านิยมที่เป็นรากฐานสำคัญในการเลือกนโยบาย

การพิจารณาทางเลือกนโยบาย

- ประสิทธิภาพ Effectiveness ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของทางเลือก
- ประสิทธิภาพ Efficiency ความสามารถในการผลิตผลผลิตโดยเปรียบเทียบจากต้นทุน
- ความพอเพียง Adequacy ความสามารถของการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่
- ความเป็นธรรม Equity การกระจายตัวของผลการดำเนินการตามทางเลือก
- การตอบสนอง Responsiveness ความสามารถในการเติมเต็มความต้องการของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ
- ความเหมาะสม Appropriateness การพิจารณาเชิงคุณค่าและความเป็นไปได้ในทางกลยุทธ์ในการตัดสินใจเลือกนโยบาย
- การต่อรอง ปรับเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกันให้ยอมรับร่วมกัน โดยการเจรจาแลกเปลี่ยน ให้อำนาจและประนีประนอม
- การโน้มน้าว ความพยายามทำให้เชื่อหรือยอมรับ และสนับสนุนด้วยความเต็มใจ
- การสั่งการ การใช้อำนาจที่เหนือกว่าในการบังคับการตัดสินใจ
- เสี่ยงข้ามมาก การอาศัยการลงมติโดยใช้ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่
- ฉันทามติ การยอมรับร่วมกัน โดยปราศจากข้อโต้แย้ง

3.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation)

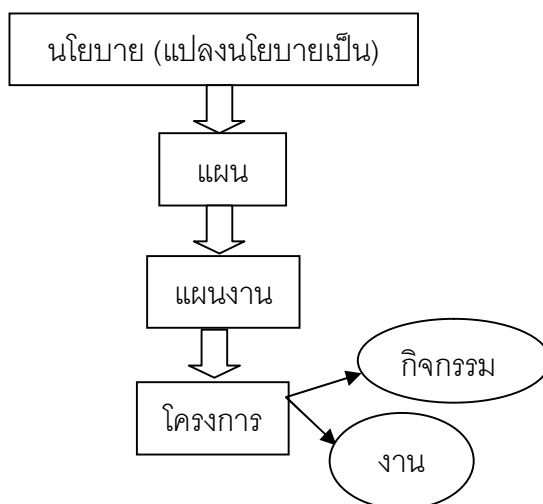
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

3.4.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ

3.4.2 ฝ่ายบริหารหรือระบบราชการ

3.4.3 กลุ่มกดดัน

3.4.4 องค์กรชุมชนหรือภาคประชาสังคม

ภาพ 3 แสดงการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ

- ความยากง่ายของสถานการณ์
- ปัญหาที่เผชิญอยู่
- โครงสร้างตัวบทของนโยบายสาธารณะ
- โครงสร้างนอกเหนือตัวบทของนโยบายสาธารณะ

กระบวนการที่เป็นปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1. ปัญหาทางด้านสมรรถนะ : ปัจจัยบุคลากร เงินทุน เครื่องจักร วัสดุ ข้อมูลข่าวสารเวลา (จำกัด) เทคโนโลยี (4MI2T) Man, Money, Machine, Material, Information, Time, Tecnology
2. ความสามารถในการควบคุม : การวัดความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติ
3. การไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้าน ทางบุคลากรในหน่วยงาน
4. การประสานงานระหว่างองค์กรรับผิดชอบกับองค์กรอื่น ๆ
5. การไม่ให้ความสนับสนุนทางผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการเมือง เงินทุน งบประมาณ

แต่กลับสร้างอุปสรรคในแง่ของการต่อต้านหรือคัดค้านนโยบาย

- กลุ่มผลประโยชน์
- กลุ่มการเมือง
- ข้าราชการ
- สื่อมวลชน

3.5 การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

เพื่อให้ทราบผลว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ ในกรณีที่ไม่นับเป็นไปตามเป้าหมายจะได้มีการปรับ แผน / แผนงาน / โครงการ ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากขึ้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้รู้ว่า แผน / แผนงาน / โครงการ นั้นควรจะดำเนินการต่อไปหรือยุติจุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการมักจะมีคำถามอยู่ ตลอดเวลาว่า ประเมินผลเพื่ออะไร หรือ ประเมินผลไปทำไม ปฏิบัติงานตามโครงการแล้วไม่มีการ ประเมินผลไม่ได้หรือ ตอบได้เลยว่าการบริหารแนวใหม่หรือการบริหารในระบบเปิด (Open System) นั้นถือว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินผล โครงการมีดังนี้

3.5.1 เพื่อสนับสนุนหรือยกเลิก การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าควร จะยกเลิกโครงการหรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป โดยเฉพาะการมีโครงการใหม่ ๆ ยังมีได้ จัดทำในรูปของโครงการทดลองซึ่งมีโอกาสจะผิดพลาดหรือล้มเหลวได้ง่าย ความล้มเหลวของ โครงการจึงมิใช่ความล้มเหลวของผู้บริหารเสมอไป ดังนั้นถ้าเราประเมินผลแล้วโครงการนั้นสำเร็จ ตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ก็ควรดำเนินการต่อไป แต่ถ้าประเมินผลแล้วโครงการ นั้นมีปัญหาหรือมีผลกระทบเชิงลบมากกว่า เราก็ควรยกเลิกไป

3.5.2 เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการ ว่าเป็นไปตามที่ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย หรือกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใดกลุ่มนโยบาย สาธารณะ

3.5.3 เพื่อปรับปรุงงาน ถ้าเรานำโครงการไปปฏิบัติแล้ว พบว่าบางโครงการไม่ได้ เสียทั้งหมด แต่ก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ เราควรนำโครงการนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ ดีขึ้น โดยพิจารณาว่าโครงการนั้นบกพร่องในเรื่องใด เช่น ขาดความร่วมมือของประชาชน ขัดต่อ ค่านิยมของประชาชน ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือสมรรถนะขององค์การที่รับผิดชอบต่ำ เมื่อเรา ทราบผลของการประเมินผล เราก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น

3.5.4 เพื่อศึกษาทางเลือก โดยปกติในการนำโครงการไปปฏิบัตินั้น ผู้บริหาร โครงการจะพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือก ดังนั้นการ ประเมินผลจะเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อลด ความเสี่ยงให้น้อยลง

3.5.5 เพื่อขยายผล ในการนำโครงการไปปฏิบัติ ถ้าเราไม่มีการติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เราอาจจะไม่ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ แต่ถ้าเราประเมินผล โครงการเป็นระยะ สม่ำเสมอ ผลปรากฏว่าโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์

เราก็ควรจะขยายผลโครงการนั้นต่อไป แต่การขยายผลนั้นมิได้หมายความว่า จะขยายไปได้ทุกพื้นที่ การขยายผลต้องคำนึงถึงมิติของประชากร เวลา สถานที่ สถานการณ์ต่าง ๆ ปลูกพืชเมืองหนาวจะประสบความสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือ แต่ถ้าขยายผลไปยังภูมิภาคอื่นอาจจะไม่ได้ผลดีเสมอไป เพราะต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เชื้อชาติ ค่านิยม ฯลฯ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สิ่งที่น่าไปในพื้นที่หนึ่งอาจได้ผลดี แต่นำไปขยายผลในพื้นที่หนึ่งอาจไม่ได้ผล หรือ สิ่งที่เคยทำ ได้ผลดีในช่วงเวลาหนึ่ง อาจจะไม่ได้ผลดีในอีกช่วงเวลาหนึ่ง (จรัญธร บุญญานุกาพ และประสิทธิ์ ทองเล่ม, 2553, น. 10 - 16)

สรุปวงจรมโยบายสาธารณะ คือ กระบวนการหรือขั้นตอนซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การก่อตัวนโยบาย เป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหาของนโยบาย 2) การกำหนดนโยบาย เป็นขั้นตอนการพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือก การตัดสินใจทางเลือกเพื่อกำหนดนโยบาย การประกาศใช้ 3) การตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดในการนำนโยบายไปใช้ 4) การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการนำแนวทางที่ได้ที่ที่ดีที่สุดไปดำเนินการ และ 5) การประเมินผลนโยบาย เพื่อให้ทราบผลการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่

4. การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

การศึกษานโยบายสาธารณะแนวทางวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis Approach) เป็นแนวทางที่นักรัฐประศาสนศาสตร์รุ่นใหม่นิยมนำมาใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะ เนื่องจากการศึกษานโยบายสาธารณะแนวทางพรรณานโยบายมุ่งศึกษานโยบายเพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของการกำหนดนโยบายในภาพรวมกว้าง ๆ และพิจารณานโยบายสาธารณะที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการบริหารและการเมือง ส่วนแนวทางวิเคราะห์นโยบายจะเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยภายในโครงสร้างของนโยบายหนึ่ง ๆ ในฐานะที่เป็นระบบความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลซึ่งต้องประสานสอดคล้องระหว่างกัน

การศึกษานโยบายโดยการวิเคราะห์สิ่งจำเป็นในการวิเคราะห์นโยบาย คือ

1. ข่าวสารทั้งสามประเภทอาศัยวิธีการวิเคราะห์หลายวิธี ได้แก่

1.1 การพยากรณ์ หรือการคาดคะเนแนวโน้มหรือเหตุการณ์ในอนาคต อาจใช้ความรู้

ด้านประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ ความน่าจะเป็นเข้าไปพยากรณ์

1.2 การพรรณนาหรือการอธิบายสิ่งที่ปรากฏ การพยากรณ์และการพรรณนาจะนำไป

ใช้ในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงว่าจากเหตุการณ์ที่ปรากฏขณะนี้เกิดเหตุการณ์อะไร เช่น ปัญหาการระบาดของไข้หวัดนก ปัญหาเยาวชนติดสารเสพติด ก็อธิบายว่าปัญหานั้นเป็นอย่างไร พร้อมกันนั้น

ก็พยากรณ์ว่าถ้าหากการระบาดยังอยู่ในลักษณะเช่นนี้โดยปราศจากการแก้ไขจะนำไปสู่เหตุการณ์ร้ายแรงอย่างไร

1.3 การประเมิน นำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นค่านิยม เช่น ประเมินทัศนคติ ประเมินค่านิยมของประชาชนว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร

1.4 การเสนอแนะ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นการปฏิบัติ นั่นคือเป็นการเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติ เช่น พบสภาพความเป็นจริงประชาชนในชนบทห่างไกลมีปัญหาสุขภาพอนามัย เกิดจากธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ไหนแต่ไรเรื่องการรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วยแทนที่จะป้องกันไม่ให้เกิดโรค เมื่อประชาชนมีค่านิยมเช่นนี้ควรเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติ เช่น แนวทางปฏิรูประบบสุขภาพ แนวทางสร้างหลักประกันด้านสุขภาพ เป็นต้น ข้อเสนอแนะเหล่านี้ได้มาจากข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและค่านิยมนั่นเอง

2. การวิเคราะห์ข่าวสารทั้งสามประเภทต้องใช้เหตุผลเพื่อแปรสภาพสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย ข้อเท็จจริง ค่านิยม และการปฏิบัติจะถูกแปรสภาพออกมาเป็น Policy Argument (ข้อโต้แย้งนโยบาย ข้อมูลที่นำไปสู่ความมีเหตุมีผลเกี่ยวกับนโยบาย) เป็นข้อมูลที่นำไปใช้ประกอบในการกำหนดนโยบายหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยข้อมูลสำคัญ 6 ประเภท ได้แก่

2.1 ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย (Policy Relevant Information: I) เป็นข้อมูลที่เป็นทั้งข้อเท็จจริงและค่านิยมที่เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การสร้างเหตุผลในการกำหนดนโยบาย หรืออาจเป็นข้อเท็จจริงและค่านิยมที่บรรยายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชน เช่น ปัญหาเกษตรกรมีรายได้น้อย ไม่มีที่ดินทำกิน คุณภาพชีวิตไม่ดี ก็ต้องดูว่าการที่เกษตรกรมีปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากอะไร การขาดที่ดินทำกินต้องเช่าที่ดินคนอื่นทำได้เท่าไรก็ต้องเอาไปจ่ายค่าเช่า ขาดแรงจูงใจในการบำรุงรักษาที่ดินเพราะไม่ใช่ของตัวเอง และนำไปสู่การบุกรุกป่าสงวนเพื่อหาที่ดินทำกิน นี่คือ Policy Relevant Information ที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายออกมาเพื่อแก้ปัญหา

2.2 Policy Claim: C ข้ออ้างนโยบาย เป็นทั้งข้อเท็จจริงและค่านิยมและอาจจะรวมถึงการปฏิบัติด้วยที่เป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนช่วยให้เห็นความสำคัญในการกำหนดนโยบายนั้น ๆ ออกมา เช่น ปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกิน ต้องรวบรวมตัวเลขออกมาให้ชัดเจนว่ามีเกษตรกรกี่แสนครอบครัวที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือเมื่อพูดถึงปัญหาการจราจรติดขัด Policy Claim เป็นผลสรุปจากการวิจัยว่าในหนึ่งชั่วโมงมีรถยนต์ผ่านถนนเส้นนี้กี่คัน วินาทีละกี่คันเพื่อระบุถึงความหนาแน่นของถนนสายนี้ประกอบในการสร้างทางยกระดับ

2.3 Warrant: W ข้อมูลที่เป็นหลักประกัน ได้มาจากการประเมินค่านิยม ความเชื่อ เป็นข้อมูลที่ไปสนับสนุน Policy Relevant Information ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.4 Backing: B ข้อสนับสนุน เห็นได้ว่าทั้ง C, W, B ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่ได้จากข้อเท็จจริง ค่านิยม เพื่อสนับสนุนการนำเสนอโนบายนั้น ๆ ทั้งสิ้น ข้อสนับสนุนเป็นข้อมูลที่จะไปสนับสนุนให้ Warrant มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.5 Qualifier: Q ข้อตรวจสอบ เป็นข้อมูลที่ไปยืนยันว่านโยบายที่นำเสนอมีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นไปได้ว่าลงมือปฏิบัติแล้วจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน ข้อมูลที่เป็นข้อตรวจสอบมักผ่านการวิเคราะห์มาจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ที่ปรึกษา เพื่อให้ผู้อนุมัตินโยบายเกิดความเชื่อมั่นว่าหากอนุมัติไปแล้วจะไม่เกิดการสูญเสียไป ตั้งแต่ข้อ 2.1-2.5 จึงเป็นข้อมูลในเชิงบวกทั้งสิ้น โดยหลักการไม่ควรนำเสนอในทางบวกเท่านั้นควรเสนอข้อมูลในทางลบด้วย อาจเป็นปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องที่อาจเกิดขึ้นจากการกำหนดหรือดำเนินนโยบายนั้น ๆ

2.6 Rebuttal: R ข้อโต้แย้ง อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือค่านิยมของประชาชนที่นำไปสู่การคัดค้านนโยบายนั้น เช่น ประชาชนโต้แย้งว่าประตุระบายน้ำมาสร้างตรงนี้ไม่ได้เพราะเป็นกลางน้ำควรไปสร้างที่ต้นน้ำมากกว่า ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายควรหาทางแก้ไขข้อโต้แย้งนี้ด้วย สรุปข้อเท็จจริง ค่านิยม การปฏิบัติจะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพยากรณ์ พรรณนา ประเมิน และเสนอแนะเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เรียกว่า Policy Argument ทั้ง 6 ประเภท

สรุป Policy Argument ทั้ง 6 ประเภทคือข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่นำเสนอเพื่อสะท้อนภาพให้เห็นถึงความจำเป็น ความสำคัญ ที่มา เจตนารมณ์ ความเดือดร้อนของประชาชน มีข้อมูลและสถิติแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน รวมทั้งผลเสีย ข้อโต้แย้ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

3. มุ่งผลิต/แปรสภาพข่าวสารนโยบาย เป็นการวิเคราะห์ลึกลงไปอีกว่า Policy Relevant Information ได้แก่

3.1 Policy Problems ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา นโยบาย

3.2 Policy Alternatives / Policy Futures ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกนโยบายหรืออนาคตนโยบาย

3.3 Policy Action ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย

3.4 Policy Outcomes ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์นโยบาย

3.5 Policy Performance ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำเร็จของนโยบาย

นโยบายต้องอาศัยข่าวสาร 3 ระดับ ได้แก่

1. Facts ข้อเท็จจริง คือ การพิจารณาจากเหตุการณ์/สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ดูว่าปัญหาเกิดขึ้นกับใคร เช่น ในชุมชนเมืองต้องมีปัญหาขยะจำนวนมาก ปัญหาโสเภณีเด็ก ผู้ทำหน้าที่วิเคราะห์นโยบายจะต้องทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและปัญหาเหล่านั้นต้องถูกนำไปแก้ไขโดยการกำหนดนโยบายสาธารณะขึ้นมา

2. Values ค่านิยม เป็นการพิจารณาเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าปัญหานั้นเกิดจากค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ วัฒนธรรมใด เช่น ปัญหาขยะในชุมชนเกิดจากค่านิยมของคนในชุมชนเมืองที่รักความสะดวกสบายจึงเลือกใช้โฟมและถุงพลาสติกที่สุดท้ายก่อให้เกิดขยะจำนวนมาก หรือปัญหาโสเภณีเด็กเกิดจากค่านิยมของเด็กวัยรุ่นที่ชอบความสะดวกสบาย ชอบใช้ของฟุ่มเฟือยราคาแพง

3. Actions การปฏิบัติ จากข้อเท็จจริงและค่านิยมนำไปสู่การปฏิบัติคือการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จากปัญหาขยะในชุมชนการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาคือ รณรงค์ให้ประชาชนหิ้วถุงผ้าไปจ่ายตลาด นำปิ่นโตไปซื้ออาหาร รวมทั้งมาตรการอื่น ๆ เพื่อให้ขยะโฟมและถุงพลาสติกลดน้อยลง ค่านิยม ความชอบ ความเชื่อบางเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงาน ดังนั้นการปฏิบัติใด ๆ ที่ขัดแย้งกับค่านิยมความเชื่อของชาวบ้านโอกาสที่จะประสบความสำเร็จย่อมมีน้อยลง ดังนั้นข้อมูลที่เป็นค่านิยมจะมองข้ามไปไม่ได้

5. ประเภทของนโยบาย

มานิตย์ ไชยกิจ (ม.ป.ป., หน้า 6 - 7) ได้กล่าวถึงประเภทของนโยบายออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. นโยบายแบ่งตามลักษณะการศึกษา แบ่งเป็น

1.1 นโยบายในภาพรวม (Holistic Policy) หมายถึง นโยบายที่บูรณาการหรือนโยบายรวม เป็นนโยบายที่ต้องใช้สหวิทยาการในการแก้ปัญหา อาทิเช่น นโยบายของประเทศไทย เป็นต้น

1.2 นโยบายเฉพาะด้านหรือเฉพาะสาขา (Sectorial Policy) หมายถึง นโยบายเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งหรือเฉพาะสถาบันทางสังคมหรือเฉพาะสาขา อาทิเช่น นโยบายทางการศึกษา นโยบายทางสาธารณสุข นโยบายทางการทหาร นโยบายทางการคมนาคม นโยบายทางการสื่อสารและเทคโนโลยี

2. นโยบายตามแหล่งที่มา หรือตามวัตถุประสงค์ขององค์การ แบ่งเป็น

2.1 นโยบายสาธารณะ (Public Policy) หมายถึง นโยบายของรัฐบาล หรือนโยบายขององค์การของรัฐ หรือนโยบายที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของสังคม

2.2 นโยบายเอกชน (Private Policy) หมายถึง นโยบายขององค์การเอกชนที่กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้ากำไร หากแต่ปัจจุบันในกลุ่มเอกชนบางกลุ่มมีนโยบายบริการสังคมบางส่วน เนื่องจากแนวคิดขององค์การเอกชนเปลี่ยนไป องค์การเอกชนเองก็ต้องมีนโยบายทางสังคมเพื่อร่วมสร้างสังคมไทยหรือสังคมประเทศให้น่าอยู่เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างภาพพจน์ขององค์การยุคใหม่

3. นโยบายที่กำหนดตามลำดับชั้นขององค์การ แบ่งเป็น 5 ประเภท

3.1 นโยบายระดับโลก (World Policy)

3.2 นโยบายระดับประเทศ (National Policy)

3.3 นโยบายระดับสาขาวิชาหรือระดับสถาบัน (Sectorial Policy)

3.4 นโยบายระดับภาค (Regional policy)

3.5 นโยบายระดับหน่วยงาน (Institutional Policy)

3.6 นโยบายระดับสายงาน (Organizational Policy)

ดิลก บุญเรืองรอด (2550, หน้า 3 - 4) กล่าวว่า เรื่องของนโยบายมีวิธีการแบ่งประเภทได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่ง แต่ที่สำคัญที่ควรทราบ นโยบายที่แบ่งตามระดับชั้นของการบริหาร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. นโยบายพื้นฐาน เป็นนโยบายระดับสูงสุด ได้แก่ นโยบายระดับชาติ ที่มีทั้งตราเป็นกฎหมาย และไม่ตราเป็นกฎหมาย ที่ตราเป็นกฎหมายที่สำคัญที่สุดคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รองลงมา เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่ไม่ตราเป็นกฎหมาย ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

2. นโยบายทั่วไป เป็นนโยบายที่กำหนดตามนโยบายพื้นฐาน เพื่อเป็นนโยบายบริหารที่มีความชัดเจนขึ้น เทียบกับระดับการบริหารจะอยู่ในระดับกระทรวง ทบวง กรม เช่น แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล

3. นโยบายเฉพาะ เป็นนโยบายที่มีความชัดเจนมากขึ้นในระดับภารกิจ กิจกรรมเพื่อเชื่อมนโยบายทั้งสองระดับที่กล่าวมา สู่การปฏิบัติที่ชัดเจน อาจจำแนกออกเป็น นโยบายของหน่วยงานย่อยหรือหน้าที่ เช่น นโยบายการผลิต นโยบายการตลาด นโยบายการเงิน นโยบายงานบุคคล เป็นต้น

สรุปได้ว่า นโยบาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) นโยบายแบ่งตามลักษณะการศึกษา 2) นโยบายแบ่งตามแหล่งที่มาหรือวัตถุประสงค์ และ 3) นโยบายแบ่งตามลำดับชั้นขององค์การ และในแต่ละเกณฑ์การแบ่งยังสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ลงไปได้อีกหลายประเภท

นโยบายการศึกษาจัดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะ (Public policy) ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ 1) บัญญัติเป็นกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ระเบียบต่าง ๆ 2) จัดทำเป็นแผน เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ 3) ประกาศเป็นนโยบาย เช่น นโยบายรัฐบาล หรือนโยบายผู้บริหารระดับต่างๆ ซึ่งโดยปกติจะได้มีการกำหนดนโยบาย และกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านระบบราชการ ซึ่งเป็นกลไกของรัฐ โดยผู้ที่กำหนดแนวนโยบายให้องค์กรภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบด้านงานการศึกษาของชาติทุกระดับทุกประเภท ต้องนำแนวนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินภารกิจด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานการศึกษาประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเจตจำนงของนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ (ลัมัยพร แหล่งหล้า, 2551, หน้า 16-17)

6. องค์ประกอบของนโยบาย

ทวีป ศิริวิศมี (2545, หน้า 3) กล่าวถึง องค์ประกอบของนโยบายไว้ว่า หมายถึง ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของนโยบาย มี 2 ลักษณะ คือ องค์ประกอบเชิงโครงสร้างนโยบาย และองค์ประกอบเชิงกระบวนการกำหนดนโยบาย

สุภาพร พิศาลบุตร (2543, หน้า 82 - 83) องค์ประกอบเชิงกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ 5 องค์ประกอบ คือ

1. ความต้องการ (Policy Demand) หมายถึง ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้เสีย เช่น นักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์สาธารณะต้องการให้รัฐกระทำ หรือละเว้นการกระทำเกี่ยวกับปัญหาที่เห็นว่าสำคัญ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย (Policy Decisions) เป็นผลต่อเนื่องจากความต้องการหรือความจำเป็นในขั้นตอนนี้ครอบคลุมใคร่ครวญถึงข้อวิเคราะห์ มีความมั่นใจพิจารณาทางเลือกจนถึงการตัดสินใจกำหนด
3. คำแถลงของนโยบาย (Policy statement) คือข้อความซึ่งระบุเนื้อหาสาระของนโยบายที่กำหนดขึ้น เช่น คำแถลงนโยบายของรัฐบาล โดยมีลักษณะบ่งบอกเจตนารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์และมาตรการในการดำเนินงาน

4. ผลผลิตของนโยบาย (Policy Output) คือผลการปฏิบัติที่ปรากฏเป็นรูปธรรมของการแถลงนโยบายเป็นผลจากการนำนโยบายเป็นผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. ผลลัพธ์ของนโยบาย (Policy Outcome) คือผลที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายมีไปถึงซึ่งเป็นผลสุดท้าย และเป็นส่วนที่ต้องได้รับการติดตามประเมินผลต่อไป

ทวีป ศิริวัศมี (2545, หน้า 5 - 6) กล่าวถึงองค์ประกอบเชิงกระบวนการของนโยบายไว้ว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การเห็นชอบนโยบาย กับการถือเป็นแนวทางปฏิบัติ การเห็นชอบนโยบาย คือ ก่อนที่จะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายนั้นต้องได้รับการเห็นชอบขององค์กร หรือผู้มีอำนาจ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของนโยบายประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความต้องการจำเป็นของนโยบาย ซึ่งอาจจะมาจากสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ หรือเกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้เสียที่จะกำหนดเป็นนโยบาย ส่วนที่เป็นข้อความนโยบาย ซึ่งระบุเนื้อหาสาระของนโยบายที่กำหนดขึ้น และส่วนที่เป็นกรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

7. ลักษณะที่ดีของนโยบาย

การบริหารงานจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่ดีของนโยบาย กล่าวคือ นโยบายจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีข้อมูลถูกต้องเป็นจริง กำหนดขึ้นก่อนที่จะดำเนินงาน ส่งผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ถ้อยคำมีความชัดเจนและกะทัดรัด มีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้ เป็นศูนย์รวมการประสานสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ครอบคลุมสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์การรวมทั้งควรยืดหยุ่นได้ตามภาวการณ์ที่จำเป็น นโยบายในการบริหารงานจะดีหรือไม่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่แตกต่างกันหลายประการ เช่น ความสามารถของผู้กำหนดนโยบาย ความเข้าใจ และความสามารถของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพในหน่วยงาน และรวมถึงทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนโยบายเป็นเรื่อง การเลือกสรรแนวทางที่ดีที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ ฉะนั้นจะสังเกตได้ว่าองค์การอยู่ภายใต้ระบบการบริหารงานที่ดี ผู้บริหารและผู้นำนโยบายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อการบริหารงานต่างๆ ขององค์การนั้น (ลัมย์พร แห่่งหล้า, 2551, หน้า 20-21) ดังที่ ประชุม รอดประเสริฐ (2543, หน้า 18-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของนโยบายที่ดีที่พึงประสงค์ได้ดังนี้

1. นโยบายที่ดีจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ และสามารถที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าหมายได้

2. นโยบายที่ดีจะต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริงมิใช่เป็นข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวหรือข้อมูลที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอนี้และปฏิบัติการต่างๆ จากภายนอกควรเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงบ้างในการกำหนดนโยบาย

3. นโยบายที่ดีจะต้องมีการกำหนดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินงาน โดยการกำหนดกลวิธีและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมต่อการดำเนินงาน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่แจ้งรายละเอียดของกลวิธีในการปฏิบัติ ควรเปิดกว้างไว้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติพิจารณาตีความแล้วนำไปปฏิบัติตามความสามารถและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น และเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่

4. นโยบายที่ดีควรกำหนดขึ้นเพื่อสนองหรือส่งผลประโยชน์ให้กับบุคคลโดยส่วนรวมและจะต้องมีการพิจารณาว่านโยบายใดควรทำก่อน ควรทำหลัง โดยการจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็น

5. นโยบายที่ดีจะต้องเป็นถ้อยคำหรือข้อความที่กะทัดรัดใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและแถลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่สมาชิกทุกคน ทุกระดับชั้นภายในหน่วยงานสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน

6. นโยบายที่ดีจะต้องมีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้ กล่าวคือในองค์การหนึ่งๆ ย่อมมีภารกิจและความรับผิดชอบต่างกัน การกำหนดนโยบายเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจและความรับผิดชอบทั้งหมดย่อมเป็นไปไม่ได้ นอกจากนี้เมื่อเวลาผ่านไปเหตุการณ์ต่างๆ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่กำหนดไว้อาจไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ใหม่ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่านโยบายที่ดีนั้นจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์และมีความยืดหยุ่น สามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อเหตุการณ์ใหม่เสมอ

7. นโยบายที่ดีจะต้องกำหนดขึ้นโดยให้ครอบคลุมไปถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย แต่ทั้งนี้จะต้องได้ข้อมูลที่มีการวิเคราะห์โดยละเอียดรอบคอบแล้วการกำหนดนโยบายระยะเวลาอันใกล้กับงานที่จะต้องทำในอนาคตมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกัน

8. นโยบายที่ดีจะต้องสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกองค์การ กล่าวคือ จะต้องสอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ ของสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้จะต้องสอดคล้องกับความในใจหรือความคิดเห็นของสาธารณชนด้วย

มอนดี (Mondy, 1988, p.95-96 อ้างอิงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2543 หน้า 20) ได้ให้รายละเอียดของคุณลักษณะที่ดีของนโยบาย ไว้ดังนี้

1. นโยบายควรกำหนดจากฐานของข้อมูลที่มีความเป็นจริง

2. นโยบายของผู้บังคับบัญชาและของผู้ใต้บังคับบัญชาควรสนับสนุนกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ควรที่จะขัดแย้งกัน

3. นโยบายของหน่วยงานหรือแผนกที่ต่างกันแต่อยู่ภายในองค์การเดียวกันควรต้องประสานกัน

4. นโยบายควรเป็นข้อความที่แน่นอนเข้าใจได้และเป็นลายลักษณ์อักษร

5. นโยบายควรยืดหยุ่นแต่มั่นคงอยู่บนหลักการ หรือระเบียบข้อบังคับที่ถูกต้อง

6. นโยบายควรมีของขอบเขตเข้าใจได้ด้วยเหตุผล

อมรศักดิ์ กิจธนานันท์, (2551) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของนโยบายสาธารณะที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ไม่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองประเทศ

2. ไม่บั่นทอนความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ไม่ว่าจะโดยทางตรงและทางอ้อม

3. กระบวนการจัดทำนโยบายต้องมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการศึกษาปัญหาต่างๆ อย่างมีระบบ ค้นหาสาเหตุที่แท้จริง และหาหนทางแก้ไขที่ดีที่สุด แล้วจึงนำมาออกเป็นนโยบาย

4. นโยบายสาธารณะที่ดี ควรจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานและองค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

5. นโยบายสาธารณะนั้นทำให้ประชาชนในประเทศมีความผาสุก และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมานฉันท์ ไม่ก่อให้เกิดการแตกแยกความสามัคคีของประชาชน

6. วัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะนั้น ต้องยึดถือผลประโยชน์ของประชาชน จำนวนมาก

7. มีใช้การเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ดีที่เหมาะสมของนโยบายโดยถือเอาทัศนคติของบุคคลเป็นที่ตั้ง และเป็นไปตามหลักการ ถือเสียงข้างมากหรือเป็นทัศนคติของกลุ่มคนส่วนใหญ่ ซึ่งอาจมีคนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งหรือจำนวนน้อยคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์ไปตามทัศนคติหรือตามเหตุผลของบุคคลกลุ่มนั้น

8. การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

คำว่า “การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy implementation) นี้ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

กล่าว ทองขาว (2534, หน้า 150) ได้กำหนดคำนิยามของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า หมายถึง การดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งที่จะให้

วัตถุประสงค์และเป้าหมายตามอาณัติของนโยบายบรรลุผลสำเร็จโดยตรง ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินการดังกล่าวจะต้องสังเกตและตรวจสอบได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2538, หน้า 91) ได้ศึกษาความหมายของคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของนักวิชาการต่างประเทศ และสรุปว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มักเห็นพ้องต้องกันในประเด็นที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการ นั่นคือ มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม และในแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ประเด็นที่สอง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอนนโยบายทั้งหมด โดยเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย และกล่าวถึงกิจกรรมในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า ครอบคลุมถึงการแปลงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติ ซึ่งโดยปกติว่า มักจะกว้างคลุมเครือและกำกวม ให้เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดแล้ว การวางแผน และการวางรูปโครงการ เพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดองค์การและปฏิบัติการให้เป็นไปตามโครงการที่วางรูปและกำหนดแผนไว้

วรเดช จันทรศร (2546, หน้า 3) ได้อธิบายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่า องค์การที่รับผิดชอบสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหาร ตลอดจนกลไกที่สำคัญทั้งหมดปฏิบัติ ให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้ หรือไม่เพียงใด

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ (2540, หน้า 59) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นภาระหน้าที่หลักที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของข้าราชการประจำ ซึ่งมีความยากในการปฏิบัติมากกว่างานประจำและจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการเอง กล่าวคือ เมื่อฝ่ายการเมืองได้กำหนดนโยบายมาแล้ว หน้าที่ของข้าราชการประจำก็คือ การนำนโยบายที่ฝ่ายการเมืองกำหนดไปปฏิบัติให้บรรลุผลด้วยการแปลงนโยบาย ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมในรูปของแผนงานโครงการ แล้วนำนโยบายที่แปลงให้เป็นรูปธรรมแล้วไปปฏิบัติให้บรรลุผล

รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ (2543, หน้า 20) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนของการกำหนดนโยบายที่ดำเนินการโดยหน่วยงาน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปบริหารและจัดการ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยอาจมีการแปลงนโยบายออกเป็นรูปของ กฎ ระเบียบ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อนำไปปฏิบัติ

อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ส่งผลไปยังผู้ที่ต้องการให้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย ในกรณีที่เป็นนโยบายของรัฐบาลนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจะเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำ

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการกำหนดนโยบาย โดยผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในด้านต่างๆ ขององค์การไปบริหารจัดการ โดยการแปลงนโยบายจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เช่น กฎ ระเบียบ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมแล้วนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นโยบายนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สำหรับขั้นตอนที่สำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น วรเดช จันทวร (2540, หน้า 35-46) ได้นำเสนอไว้ว่า ขั้นตอนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนในระดับมหภาค (Macro) และขั้นตอนในระดับจุลภาค (Micro) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติ หรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ และขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1.1 ขั้นตอนของการแปลงนโยบาย ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากมีการแปลงนโยบายให้เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์แล้วก็อาจกล่าวได้ว่า ความล้มเหลวของนโยบายนั้นย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่แรก

1.2 ขั้นตอนของการยอมรับ เป็นขั้นตอนที่ทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ในขั้นตอนนี้ ราชการที่บริหารส่วนกลางจะสามารถทำให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างหรือระดับท้องถิ่นยอมรับและจัดทำโครงการสนองนโยบายที่ส่วนราชการวางไว้ เพราะอำนาจที่แท้จริงในการนำนโยบาย แผนงาน และโครงการไปปฏิบัติ ย่อมอยู่ที่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติในระดับท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

2. ขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับจุลภาค แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นระดมพลัง ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

2.1 ขั้นระดมพลัง (Mobilization) เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานในระดับท้องถิ่นจะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน

2.2 **ขั้นการปฏิบัติ (Deliverer implementation)** ขั้นตอนนี้มีความครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริงในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติ หรือผู้ให้บริการตามโครงการโดยตรง ในบางกรณีผู้ปฏิบัติอาจจะยอมทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ให้เข้ากับแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ในบางกรณีผู้ปฏิบัติอาจจะทำการปรับแผนหรือโครงการนั้น ให้เข้ากับพฤติกรรมการทำงานของตัวเองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติ วิธีดำเนินการในลักษณะนี้เป็นวิธีการที่จะเปิดโอกาสให้มีการปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน ระหว่างนโยบายของรัฐบาลกลางกับการปฏิบัติตามนโยบายโดยหน่วยงานระดับท้องถิ่น

2.3 **ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or Continuation)** ความสำเร็จของนโยบายจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากนโยบายนั้นไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การที่จะให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้หมายความว่า นโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติด้วย

สรุปได้ว่า การทำให้นโยบายนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวนำในการชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และจะต้องหาทางแปลงนโยบายนั้นให้เป็นภารกิจประจำวันของผู้ปฏิบัติไปโดยตลอด ในส่วนของผู้ปฏิบัติเองก็จะต้องพร้อมและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น โดยถาวรเสมือนหนึ่งเป็นภารกิจประจำวัน

9. ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้น มีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง ศุภชัย ยาวะประภาส (2538, หน้า 101-108) ได้ทบทวนผลงานของนักวิชาการพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. **ลักษณะของนโยบาย** ลักษณะของนโยบายที่มีส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ได้แก่

1.1 **ประเภทของนโยบาย** การปฏิบัติตามนโยบายจะมีโอกาสประสบผลสำเร็จมากที่สุดหากนโยบายนั้นเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ น้อยที่สุด และมีความเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ระดับสูง

1.2 **ผลประโยชน์ของนโยบายนั้นๆ** ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นกับประสบการณ์ที่ผ่านมา น้ำหนักของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นผลักดันให้

เกิดขึ้นมาถ้าการรับรู้มีมากกว่านโยบายนั้นให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่น โอกาสความสำเร็จก็จะมีมาก

1.3 ความสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น

1.4 ความเป็นไปได้ในการนำมาทดลองในเชิงปฏิบัติในลักษณะโครงการทดลองก่อนโอกาสสำเร็จจะมีมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถทำเป็นโครงการทดลองก่อนได้

1.5 ความเห็นผลได้ของนโยบาย นโยบายที่สามารถส่งผลที่สามารถเห็นได้ชัดเจน จะมีโอกาสในการประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลที่ชัดเจน

1.6 คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ คุณลักษณะประโยชน์ของการส่งข้อมูลย้อนกลับมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบายโดยเฉพาะถ้าเป็นนโยบายที่เสนอการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย ในเรื่องวัตถุประสงค์ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะให้การกำหนดนโยบายไปปฏิบัตินั้นสำเร็จ พิจารณาได้ดังนี้

2.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ หากวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน การตีความผิดจะเป็นเหตุทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลวได้

2.2 ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ นอกจากวัตถุประสงค์จะชัดเจนแล้วยังจำเป็นต้องมีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 ความง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ คือ ง่ายต่อความเข้าใจ ความรับรู้ของผู้ที่จะนำไปปฏิบัติว่านโยบายนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไร

2.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย จะทราบความสำเร็จของนโยบายนั้น แสดงให้เห็นได้อย่างไร อะไรคือตัวชี้วัดว่านโยบายนั้นประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นจำเป็นต้องมีดัชนีชี้วัดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายนั้น ๆ

2.5 ความไม่เที่ยงตรงของข่าวสารต่อผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หากแหล่งข้อมูลข่าวสารให้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องในการแปลวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือมาตรฐานต่าง ๆ ของนโยบายข้อขัดแย้งเหล่านั้นจะทำให้การปฏิบัติไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่แท้จริง

3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ทางการเมือง ได้แก่

3.1 การเจรจาระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์หรือคัดค้านที่มีต่อนโยบาย

3.2 ความสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลที่สำคัญในรัฐบาลและรัฐสภา ก็มีโอกาที่จะถูกคัดค้านเมื่อนำเข้าพิจารณาในกระบวนการทางนิติบัญญัติ

3.3 ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลจะใช้วิถีทางทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

3.4 การสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา หากขาดการสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โอกาสนำนโยบายไปปฏิบัติก็เกิดขึ้นได้ยาก

3.5 การสนับสนุนจากสื่อมวลชน นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากสื่อมวลชน มักประสบปัญหาในทางปฏิบัติ

3.6 การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ว่าชอบหรือไม่กับนโยบายนั้น

4. ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นเร็วและแต่ละครั้งจะส่งผลต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติตามนโยบายที่วางเอาไว้ต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือภาวะแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. ความพอเพียงของทรัพยากร นโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้สำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากร ทั้งด้านการเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะกระทบกับประสิทธิภาพของนโยบาย

6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โครงสร้างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะมีส่วนอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น ซึ่งพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

6.1 ประเภทของหน่วยงาน หน่วยงานที่มีกำลังคน ทรัพยากรอื่นๆ พร้อมอยู่แล้ว มีโอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานที่ไม่พร้อม

6.2 โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย จำนวนผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ ที่มีระดับชั้นและสายการบังคับบัญชามากแต่ผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย

6.3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบายความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานที่กำหนดและหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าความสัมพันธ์มีมากโอกาสความสำเร็จก็จะมีมากด้วย

7. กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

7.1 จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้นเท่าใด ปัญหาในเรื่องการประสานงานจะมีมากขึ้น และถ้าไม่สามารถประสานงานกันได้ โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวก็มีมากขึ้นด้วย

7.2 จำนวนจุดตัดสินใจ จำนวนจุดตัดสินใจของนโยบายถ้ามีมากขึ้นเท่าใด ความล่าช้าในการปฏิบัติก็มีมากขึ้นเท่านั้น

7.3 ความสัมพันธ์ดั้งเดิมของหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ถ้าร่วมมือกันดีก็จะทำให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จ ตรงกันข้ามกับความขัดแย้งดั้งเดิมซึ่งถ้ามีก็จะนำไปสู่ความล้มเหลว

7.4 การแทรกแซงของหน่วยงานระดับนโยบาย อาจประสบปัญหาหากถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป

8. ทักษะของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติอาจได้รับการคัดค้านหรือปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจ ทักษะที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย พิจารณาได้ดังนี้

8.1 ทักษะที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติได้ดี ต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วยและมีความรู้ผูกพัน

8.2 ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่มีผลให้ผู้ปฏิบัติต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแนวคิดที่เคยปฏิบัติเป็นเวลาช้านาน มักประสบความล้มเหลว

8.3 ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่เห็นด้วยกับนโยบาย หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ไม่ขัดต่อค่านิยมที่ตนยึดถือ โอกาสที่จะทำให้นโยบายล้มเหลวก็เป็นไปได้สูง

8.4 ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักจะหลีกเลี่ยงหรืองดเว้นไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่ขัดกับผลประโยชน์ของตน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 8 ประการ คือ ลักษณะของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเป็นไปได้ทางการเมือง ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี

ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบาย

1. ความหมายของการวิเคราะห์นโยบาย

ควอด (E.S. QUADE, 1981, หน้า 4-5 อ้างใน จุมพล นิมพานิช, 2549, หน้า 38) ให้ความหมายของการวิเคราะห์นโยบายไว้ว่า เป็นรูปแบบ การวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลข่าวสารในการปรับปรุง วิธีการกำหนดนโยบาย เพื่อการตัดสินใจ โดยการใช้เทคนิควิจัยดำเนินงานการวิเคราะห์ระบบ การวิเคราะห์ต้นทุน=ผลประโยชน์ การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิผล และรูปแบบอื่นๆที่จะได้มาซึ่งการแก้ปัญหาในทางการเมืองและองค์การ

จุมพล นิมพานิช (2549, หน้า 39) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์นโยบาย หมายถึง การประยุกต์หรือการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในปัญหาของนโยบายสาธารณะ ปัญหาในการเลือกนโยบาย และปัญหาในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งในด้านนโยบายภายในและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์นโยบาย คือ การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจที่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยกำหนดมาเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบที่มาจากประสบการณ์องค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ

2. ลักษณะของการวิเคราะห์นโยบาย

จุมพล นิมพานิช (2549, หน้า 39) ได้เสนอลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายไว้ดังนี้

2.1 ลักษณะประการแรก คือ มีลักษณะของการเป็นศาสตร์ประยุกต์ในแง่ของการเน้นการนำไปใช้มากกว่าศาสตร์บริสุทธิ์ในแง่ของการเน้นการสร้างองค์ความรู้ การศึกษานโยบายและการวิเคราะห์นโยบาย มีลักษณะของการเป็นศาสตร์ประยุกต์มากกว่าศาสตร์บริสุทธิ์ นอกจากนี้ยังเน้นไปที่ปัญหารวมทั้งการหามาตรการที่ดีกว่า เช่นเดียวกันกับการเน้นไปที่การพรรณนาหรือบรรยาย

2.2 ลักษณะประการที่สอง ก็คือ การมีลักษณะสหวิทยาการเช่นเดียวกันกับพหุวิทยาการ ลักษณะประการนี้หมายความว่า การวิเคราะห์นโยบายไม่ใช่ศาสตร์เดี่ยวๆ รวมทั้งไม่ใช่ตัวแทนการมารวมตัวของศาสตร์ต่างๆ แบบหลวมๆ หากแต่เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะทั้ง

สหวิทยาการและพหุวิทยาการในแง่ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาหลายด้าน ดังนั้นจึงต้องใช้แนวทางสหวิทยาการหรือการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน

2.3 ลักษณะประการที่สาม ก็คือ เป็นการวางแผนที่สามารถตอบสนองของการเมือง นักวิเคราะห์นโยบายหลายคนตั้งข้อสังเกตว่าแนวทางต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย แม้จะมีลักษณะเชิงเหตุผลมากขึ้น แต่ก็มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้ปัญหาและเงื่อนไขทางสังคมที่ตัวชี้บางตัวลักษณะซับซ้อนรวมทั้งเรื่องการทำนาย การลำดับวัตถุประสงค์รวมทั้งการประเมินทางเลือกที่แม้จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นก็ตาม ตรงนี้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการวิเคราะห์นโยบายกับการวางแผนนโยบาย เพราะแม้จะมีการตระหนักหรือยอมรับกันว่านักวิเคราะห์ต่างได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะทางการเมือง เช่นเดียวกันกับการมีทักษะในเรื่องของเทคนิคในการวางแผนเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็อยากให้นักวิเคราะห์ที่ได้รับการฝึกอบรมเหล่านี้มีคุณลักษณะข้างต้น นั่นก็คือ มีความตระหนัก เข้าใจ เห็นใจลักษณะของกระบวนการนโยบายในทางการเมือง ในแง่ที่เวลานักวิเคราะห์ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะต้องไม่เพียงใช้ความรู้ใช้ปัญญาเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจความสลับซับซ้อนและเงื่อนไขของระบบการเมืองโดยเฉพาะในกรณี ที่ข้อเสนอแนะของพวกเขาก่อให้เกิดผลกระทบตามมา

2.4 ประการที่สี่ การมุ่งเน้นไปที่ผู้รับบริการ หมายถึง นักวิเคราะห์นโยบายในฐานะปัจเจกชนจำเป็นต้องมีความรู้สึกว่าคุณภาพไม่ควรจะมีข้อผูกพันเงื่อนไขในการรับคอมมิชชันจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ หากแต่ควรคำนึงหรือตระหนักถึงผู้รับบริการ โดยตระหนักว่าคุณภาพตนเป็นเหมือนตัวแทนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีข้อผูกพันในแง่ของการที่จะต้องช่วยแบ่งเบาภาระของสังคม

3. แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย

จุมพล นิมพานิช (2549, หน้า 51) ได้เสนอแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบายที่สำคัญไว้ดังนี้

3.1 แนวทางกระบวนการ (The Process Approach) เป็นแนวทางที่ใช้ระบุนขั้นตอนต่างๆ ในการระบุนโยบาย โดยขั้นตอนแรกจะเป็นขั้นตระหนักถึงปัญหาทางสังคม ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นของการประเมินผลนโยบาย

3.2 แนวทางเนื้อหา (The Substantive Approach) เป็นการศึกษาเฉพาะเนื้อหาของนโยบายด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวให้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาในด้านนั้นที่มีความจำเป็นในการช่วยให้เข้าใจและเป็นการช่วยในการตีความการค้นพบเชิงประจักษ์

3.3 แนวทางตรง-ปฏิฐานนิยม (The Logical-Positive Approach) บางครั้งเรียกว่า “แนวทางพฤติกรรม” (The Behavioral Approach) หรือบางที่เรียกว่า “แนวทางวิทยาศาสตร์” (The Scientific Approach) โดยใช้วิธีพิจารณาหลักการทั่วไป ไปสู่เรื่องเฉพาะ

3.4 แนวทางเศรษฐมิติ (The Econometric Approach) บางที่เรียกแนวทางสาธารณะ (Public Choice approach) หรือแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง (The Political Economy Approach) มีรากฐานที่มาที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่มองธรรมชาติมนุษย์ว่าเป็นพวกที่มีเหตุผล เป็นพวกที่ได้รับการจูงใจจากการได้รับผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีสมมุติฐานว่าบุคคลติดตามแสวงหาสิ่งที่พวกตนรักพวกตนชอบและที่มีความสำคัญต่อพวกตนมากกว่าการคำนึงผลที่ตามมาของส่วนรวม

3.5 แนวทางปรากฏการณ์วิทยา (หลังปฏิฐานนิยม) (The Phenomenological (Postpositivist) Approach) เป็นแนวทางที่ใช้ความรู้สึกที่บังเกิดขึ้นในใจที่เกิดจากประสบการณ์ในแง่ของวิธีการตามแนวคิดนี้ นักวิเคราะห์จะต้องปฏิบัติต่อปรากฏการณ์ทางสังคมและปรากฏการณ์เป็นเหตุการณ์หนึ่งเดียวด้วยการใช้วิธีคุณภาพ แนวทางนี้โดยทั่วไปมีความเหมาะสมกับการศึกษากฎการศึกษา หรือเฉพาะกรณี

3.6 แนวทางการมีส่วนร่วม (The Participatory Approach) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งการเก็บรวบรวมข่าวสารข้อมูล เพื่อว่าผู้กำหนดนโยบายจะได้รับข้อเสนอแนะ ตลอดจนการตัดสินใจที่ดี

3.7 แนวทางเชิงปทัสถาน (The Normative or Prescriptive Approach) เป็นการมุ่งนำเสนอมาตรการ หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือที่ดีกว่า ซึ่งแนวปฏิบัติการใช้แนวทางนี้ ผู้ใช้ต้องมีทักษะในการทำให้คนอื่นมีความมั่นใจในสถานภาพหรือในตำแหน่งทางการเมืองของตน

3.8 แนวทางอุดมการณ์ (Ideological Approach) หรือแนวทางวิสัยทัศน์ มีอยู่ 2 แบบ แบบแรก “วิสัยทัศน์แบบมีข้อจำกัด” ลักษณะของวิสัยทัศน์แบบนี้คือมองภาพของมนุษย์ว่ามีลักษณะที่เห็นแก่ตัวเอง มีข้อจำกัดทางคุณธรรม ผลก็คือทำให้ปทัสถานของนโยบายมีลักษณะอนุรักษ์นิยม และวิสัยทัศน์แบบที่สอง มองภาพมนุษย์ในแง่ของอารมณ์ความรู้สึกที่เข้าใจที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ทางสังคมภายใต้การมองมนุษย์ในลักษณะนี้ มนุษย์สามารถรู้ถึงความต้องการของคนอื่นว่ามีความสำคัญกว่าความต้องการของตน ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ดังกล่าวเป็นทรรศนะแบบเสรีนิยมที่มองมนุษย์แบบไม่มีข้อจำกัด

3.9 แนวทางประวัติศาสตร์ (The Historical Approach) หมายถึง ถ้ามีการใช้แนวทางนี้ในการวิเคราะห์นโยบายใดนโยบายหนึ่งที่ผ่านมา ก็จะต้องมีการตรวจสอบนโยบายนั้นๆ ย้อนหลัง

ไปหลายปี ทั้งนี้เพื่อออกแบบแผนในกระบวนการนโยบาย ซึ่งแบบแผนดังกล่าวอาจจะไม่ได้มีการตระหนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้เวลาช่วงสั้น

4. ระเบียบวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย

เรณู สีสุวรรณ (2535, หน้า 10-11) ได้ทบทวนเอกสารและได้เสนอระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายออกเป็น 6 ประการ คือ

4.1 การกำหนดโครงสร้างของปัญหา (Problem Structuring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อให้การจำแนกและระบุปัญหาชัดเจน รวมทั้งการทบทวนสภาพปัญหาใหม่หลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ และปรากฏผลลัพธ์ขึ้นมาแล้ว ทั้งนี้ เพื่อทำการตรวจสอบแก้ไขว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งสถานการณ์ทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทัศนคติของผู้ทำการตัดสินใจซึ่งจะทำให้การพิจารณาปัญหาสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทางเลือกในการแก้ไขปัญหาใหม่ด้วย

4.2 การกำกับนโยบาย (Monitoring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลของนโยบายที่ผ่านมา เพื่อนำมาปรับปรุงในการกำกับหรือนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การกำกับนโยบายจึงเป็นส่วนเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลลัพธ์นโยบาย กล่าวคือ ผลลัพธ์จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการกำกับนโยบายซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผู้รับผิดชอบ

4.3 การทำนาย (Forecasting) เป็นระเบียบวิธีการวิเคราะห์ที่ใช้ในการทำนายสภาพแวดล้อมและผลลัพธ์ของชุดการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับทางเลือกแต่ละทางเลือกที่จะใช้ในการแก้ปัญหานโยบายโดยพิจารณาว่าทางเลือกจะก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร ระเบียบวิธีวิเคราะห์เพื่อการทำนายนี้ใช้ความรู้จากวิชาการสาขาต่างๆ มากมาย เพื่อให้การคาดหมายมีประสิทธิภาพ ผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจยอมรับทางเลือกเพื่อนำไปปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับทั้งคุณสมบัติทางเลือกและสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ โดยพิจารณาถึงทางเลือกที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ถ้าหากเวลาที่นักวิเคราะห์ต้องทำนายทางเลือกค่อนข้างยาวนานในอนาคต ซึ่งมีโอกาสจะเกิดความไม่แน่นอนมากขึ้น กรณีนี้นักวิเคราะห์ต้องกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับทางเลือกแต่ละทางเลือกไว้ด้วย

4.4 การประเมินผล (Evaluation) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยมของแนวทางปฏิบัติของนโยบายในอนาคต ซึ่งการประเมินนี้สามารถ

กระทำได้ทั้งก่อนที่จะนำไปปฏิบัติและหลังจากการนำไปปฏิบัติแล้ว เพื่อเป็นการตรวจสอบทางเลือกที่นำไปปฏิบัติว่ามีประสิทธิผลเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับผลได้ผลเสียที่ประมาณการไว้ในทางเลือกแต่ละทางเลือกกับผลลัพธ์นโยบายที่เกิดขึ้นหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลจึงสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผลลัพธ์นโยบายกับทางเลือกนโยบาย ซึ่งจะบอกถึงระดับความสำเร็จของผลลัพธ์นโยบาย (Policy Performance) การประเมินผลจะบอกให้ทราบว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติจะก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรบ้างกับสภาพเดิมที่เป็นอยู่ รวมทั้งบอกด้วยว่าทางเลือกแต่ละทางเลือกจะก่อให้เกิดผลได้ผลเสียอะไรบ้าง

4.5 การเสนอแนะ (Recommendation) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับทางเลือกต่างๆ ทั้งนี้โดยวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อจัดลำดับทางเลือกต่างๆ โดยวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมือง สภาพแวดล้อม และค่านิยมของผู้ตัดสินใจ หากการเสนอแนะทางเลือกไม่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือค่านิยมของผู้ตัดสินใจ ทางเลือกนั้นก็อาจไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติ การเสนอแนะนอกจากจะใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ยังต้องใช้ข้อมูลเชิงปทัสฐานประกอบด้วย เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของผู้ตัดสินใจมาก ผู้ตัดสินใจมักจะเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเองเสมอ

4.6 ระดับปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (Practical Inference) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับระดับของปัญหา นโยบายที่ได้รับการแก้ไข เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความสำเร็จของนโยบาย กับปัญหา นโยบายว่าผลลัพธ์ที่บังเกิดขึ้นนั้นมีปัญหาใดบ้างที่ได้รับการแก้ไขไปแล้ว และมีปัญหาใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขนี้จะกลับเข้าสู่วงจรของการพิจารณาปัญหา นโยบายใหม่ เพื่อแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหานั้นต่อไป

ระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายทั้ง 6 ประการดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันแบบลำดับชั้น (Hierarchy) ซึ่งต้องใช้เกี่ยวเนื่องกัน แต่ในการศึกษาค้นคว้านี้มุ่งประเด็นการประเมินผลนโยบายมากกว่าประเด็นอื่น

นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 29 ธันวาคม 2551

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษานโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 29 ธันวาคม 2551 จำนวน 8 นโยบาย (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2551) ดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในปีแรก
2. นโยบายความมั่นคงของรัฐ

3. นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต
4. นโยบายด้านเศรษฐกิจ
5. นโยบายที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. นโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และนวัตกรรม
7. นโยบายระหว่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
8. นโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ได้นำนโยบายเรื่องที่ 3 ของรัฐบาล คือ นโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิตซึ่งรัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา ด้านการศึกษา มีจำนวน 8 ข้อ ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาครู พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตร รวมทั้งปรับหลักสูตรวิชาแกนหลักรวมถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับบทบาทการศึกษานอกโรงเรียนเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ

3. พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีวิทยฐานะสูงขึ้น ลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามโครงการคืนครูให้นักเรียน มีการดูแลคุณภาพชีวิตของครูด้วยการปรับโครงสร้างหนี้และจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ควบคู่ไปกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระและบุคลากรให้พร้อมรองรับและใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคุ้มค่า

4. จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน

5. ยกกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือน ค่าตอบแทนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา

6. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการประνομและใกล้เคียงนี้ รวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

8. เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและการเรียนรู้อย่างบูรณาการในทุกระดับการศึกษา และในชุมชน โดยใช้พื้นที่และโรงเรียนเป็นฐานในการบูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นหลักในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชนโดยเชื่อมโยงบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนานโยบายและแผนงานด้านการศึกษา

สรุปนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ด้านการศึกษา มีจำนวน 8 ข้อ ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำนโยบายข้อที่ 5 คือ ยกกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือน ค่าตอบแทนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา ของกระทรวงศึกษาธิการมาประกอบการวิเคราะห์ เพราะกระทรวงศึกษาธิการจะต้องนำนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาลมาปฏิบัติ

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 18 ซึ่งจัดร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ในระหว่าง พ.ศ. 2549 - 2550 ภายหลังจากการรัฐประหารในประเทศโดย คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อคณะ เป็น "คณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ" (คมช.) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ปีเดียวกัน โดยร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กรุงเทพมหานคร นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1 ในวันเดียวกันนั้น และมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายทันที แทนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้เป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่เกิดเมื่อร่างเสร็จและได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการลงประชามติ เพื่อขอความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญ ณ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ผลปรากฏว่า

ผู้มาลงประชามติร้อยละ 57.81 เห็นชอบ และร้อยละ 42.19 ไม่เห็นชอบ ประธาน สนช. จึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ให้ทรงลงพระปรมาภิไธย เนื่องจากในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดความผันผวนทางการเมืองภายในประเทศ การร่างจึงดำเนินไปบนความ ร้อนแรงทางการเมือง เผชิญหน้าทั้งจากฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญ และ ฝ่ายที่ต่อต้าน รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นขั้นตอนการร่าง อาทิ การขาดความร่วมมือ ร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชน การที่ คมช. ผูกขาดการสรรหาสมาชิก สสร. และในเนื้อหาของร่าง อาทิ มีการกำหนด ให้สมาชิกวุฒิสภาเกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมดมาจากการแต่งตั้ง การลดฐาน อำนาจของฝ่ายบริหารและพรรคการเมือง การเพิ่มอำนาจของฝ่ายทหารและระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการนิรโทษกรรม คมช. เองสำหรับการก่อรัฐประหาร

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สภาร่าง รัฐธรรมนูญ ได้วางแนวทางการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยยึดตามแนวทางและแก้ไขจุดอ่อนของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จาก รัฐธรรมนูญนี้ 4 ประการ คือ

1. คุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน
2. ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
3. การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
4. ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับนโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐานระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศฯ ของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ตามหมวดต่างๆ ดังต่อไปนี้

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 79 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย

เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้า
ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย
คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ และ
เผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากรัฐ

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และ
เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

มาตรา 86 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา
และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ
โดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะเพื่อการนี้ จัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้มี
สถาบันการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาและพัฒนา การถ่ายทอด
เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้าน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักด้านวิทยาศาสตร์ในการ
ดำรงชีวิต

(2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน
ซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นคุณต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (รัฐธรรมนูญและ
พระราชบัญญัติ รัฐสภาไทย, 2553)

สาระสำคัญของการจัดการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 -2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนของประเทศ นับเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย และประสบความสำเร็จเชิงกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งการทบทวนผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 ร่วมกันได้ข้อสรุปว่า แม้เศรษฐกิจขยายตัวดี แต่การพัฒนาคนและสังคมและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมยังเป็นไปได้ช้า ส่งผลให้การพัฒนาไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาใหม่ที่เน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการพัฒนา กระบวนการพัฒนาใหม่นี้มีพื้นฐานมาจากแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงใช้เป็นหลักการทำงานมาตลอดเวลาหกทศวรรษนับตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับชีวิตของสังคมไทย และนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาระบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุล่วงและสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้ง ด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 สรุปได้ว่า ประสบความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี เสถียรภาพทาง เศรษฐกิจปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การมีหลักประกันสุขภาพที่มีการปรับปรุง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหายาเสพติด แต่เศรษฐกิจไทยยังไม่เข้มแข็งและอ่อนไหวต่อความผันผวนของปัจจัยภายนอก ขณะที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความโปร่งใสในการบริหารจัดการของภาครัฐ ที่ยังต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 -2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

วิสัยทัศน์ประเทศไทย

มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

พันธกิจ

เพื่อให้การพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”เห็นควรกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ ดังนี้

(1) พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาพที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ดุลยภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ บนพื้นฐานการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับการออมที่พอเพียง มีการปรับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม ใช้จุดแข็งของความหลากหลายทางชีวภาพและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ควบคู่กับการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และโลจิสติกส์ พลังงาน กฎกติกา และกลไกสนับสนุนการแข่งขันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

(3) ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นธรรม และมีการสร้างสรรคคุณค่า สนับสนุนให้ชุมชนมีองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากร คุ้มครองสิทธิและส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการ

ทรัพยากร ปรับแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ของชาติจากข้อตกลงตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

(4) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งสร้างกลไกและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคี ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบต่อสาธารณะ มีการกระจายอำนาจและกระบวนการที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ทรัพยากร

วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคต และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนาในระยะยาว การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์

(1) เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เสริมสร้างบริการสุขภาพอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(2) เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นรากฐานการพัฒนา เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นำไปสู่การพึ่งตนเองและลดปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ

(3) เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มคุณค่า (Value Creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิต เพื่อทำให้มูลค่าการผลิตสูงขึ้น

(4) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน (Safety Net) และระบบบริหารความเสี่ยงให้กับภาคการเงิน การคลัง พลังงาน ตลาดปัจจัยการผลิต ตลาดแรงงาน และการลงทุน

(5) เพื่อสร้างระบบการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนให้เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งสร้างกลไกในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม

(6) เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้พื้นฐานที่มั่นคงของการพัฒนา

ประเทศ และการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสร้างกลไกในการรักษาผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นธรรมและอย่างยั่งยืน

(7) เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน และขยายบทบาทขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เป้าหมาย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ดังนี้

(1) **เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน** ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย โดยเพิ่มจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี พัฒนากำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งหมด และเพิ่มสัดส่วนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเป็น 10 คนต่อประชากร 10,000 คน พร้อมทั้งลดปัญหาอาชญากรรมลงร้อยละ 10 และกำหนดให้อายุคาดหมายเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็น 80 ปี ควบคู่กับลดอัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ใน 5 อันดับแรก คือ หัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง นำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และลดรายจ่ายด้านสุขภาพของบุคคลลงในระยะยาว

(2) **เป้าหมายการพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน** พัฒนาให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลดสัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลงเหลือร้อยละ 4 ภายในปี 2554

(3) **เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ** ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืน โดยให้สัดส่วนภาคเศรษฐกิจในประเทศต่อภาคการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75 ภายในปี 2554 สัดส่วนภาคการผลิตเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ภายในปี 2554 อัตราเงินเฟ้อทั่วไปเฉลี่ยร้อยละ 3.0 - 3.5 ต่อปี สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่เกินร้อยละ 50 ความยืดหยุ่นการใช้พลังงานเฉลี่ยไม่เกิน 1 : 1 ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนเป็นร้อยละ 8 รวมทั้งลดสัดส่วนการใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลดการใช้ถ่านหินในภาคการขนส่งให้เหลือร้อยละ

30 ของการใช้พลังงานทั้งหมด รายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 แรกมีสัดส่วนไม่เกิน 10 เท่าของรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 ภายในปี 2554 และสัดส่วนผลผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

(4) เป้าหมายการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รักษาความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้มีพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33 และต้องเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 ของพื้นที่ประเทศ รักษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานไว้ไม่น้อยกว่า 31,000,000 ไร่ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ โดยรักษาคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำต่างๆ และแหล่งน้ำธรรมชาติให้อยู่ในเกณฑ์พอใช้และดี รวมกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 คุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) ต้องมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงไม่เกิน 120 มก./ลบ.ม. อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากรลดลงร้อยละ 5 จากปี 2546 คือไม่เกิน 3.5 ตัน/คน/ปี ควบคุมอัตราการผลิตขยะในเขตเมืองไม่ให้เกิน 1 กก./คน/วัน และของเสียอันตรายจากชุมชนและอุตสาหกรรมได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 80 ของปริมาณของเสียอันตรายทั้งหมด รวมทั้งให้มีระบบฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ระดับประเทศ 1 ระบบ

(5) เป้าหมายด้านธรรมาภิบาล มุ่งให้ธรรมาภิบาลของประเทศดีขึ้น มีคะแนนภาพลักษณ์ของความโปร่งใสอยู่ที่ 5.0 ภายในปี 2554 ระบบราชการมีขนาดที่เหมาะสม และมีการดำเนินงานที่คุ้มค่าเพิ่มขึ้น ลดกำลังคนภาครัฐให้ได้ร้อยละ 10 ภายในปี 2554 ธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจเอกชนเพิ่มขึ้น ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้และมีอิสระในการพึ่งตนเองมากขึ้น และภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง ภูมิปัญญา และมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการบริหารจัดการประเทศ รวมทั้งให้มีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในบริบทไทยเพิ่มขึ้นในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมไทย

1. วัตถุประสงค์

1.1 สร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา และเสริมสร้างสมรรถนะกำลังคน สามารถประกอบอาชีพ เพื่อดำรงชีวิตและสนับสนุนการแข่งขันของประเทศ

1.2 เสริมสร้างระบบสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างครบวงจร ตั้งแต่การส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ สามารถลดการเจ็บป่วยและค่าใช้จ่ายในการรักษา พยาบาล

1.3 สร้างระบบคุ้มครองทางเศรษฐกิจสังคมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้คนไทยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. เป้าหมาย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เมื่อสิ้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ในปี 2554 ดังนี้

2.1 เป้าหมายเชิงคุณภาพ

คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2.2 เป้าหมายเชิงปริมาณ

2.2.1 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี

2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักของทุกระดับสูงกว่าร้อยละ 55

2.2.3 เพิ่มกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ

2.2.4 จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 10 คนต่อประชากร 10,000 คน

2.2.5 อายุคาดหมายเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็น 80 ปี

2.2.6 ลดอัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมอง โรคเนื้องอกร้าย (มะเร็ง)

2.2.7 ผู้อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง

2.2.8 ลดคดีอาชญากรรมลงร้อยละ 10

3. แนวทางการพัฒนา

เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่าทันแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ในระยะ 5 ปี ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคนใน 3 มิติ คือการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ โดยมุ่งให้เกิดการเสริมสร้างความรู้ตามความ

เหมาะสมของคนทุกกลุ่มทุกวัย เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ก้าวสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง และสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ในขณะเดียวกัน มุ่งเสริมสร้างคนไทยให้มีสุขภาพที่ดี ควบคู่กับการเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชน ทั้งด้านจิตใจ ทักษะชีวิตและความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต การพัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงาน และเร่งผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการจัดการองค์ความรู้ ดังนี้

1. การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม และมีจิตสำนึกสาธารณะ
2. การสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม ภายใต้ระบบการศึกษาที่มุ่งการเรียนรู้ทั้งทางปฏิบัติและวิชาการ
3. พัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานให้รองรับการแข่งขันของประเทศ โดยเพิ่มพูนความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงานและจัดระบบการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับพื้นฐานสู่ระดับวิชาชีพ
4. เร่งสร้างกำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพในทุกสาขา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนานักวิจัย และสร้างปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวิทยาการทุกแขนง
5. พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อ อำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
6. การจัดการองค์ความรู้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนไทยและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

สาระสำคัญแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559)

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545–2559) ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2545 มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือนค่าตอบแทนของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐรัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันด้านการศึกษา โดยเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์แห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ นี้ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข และมุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึงประสงค์ มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ แต่การที่จะบรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้น มีปัจจัยอิทธิพลที่เป็นพลังของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องนำมาประกอบการพิจารณาอยู่มาก พลังของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีส่วนกำหนดนโยบายแผนงาน และโครงการต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะต้องให้สอดคล้องสอดคล้องเท่าทันกับการปรับเปลี่ยนในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกิดขึ้นด้วย

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ยังคงขาดศักยภาพในการดำเนินการ มีความซ้ำซ้อนในการให้บริการ ส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาตามความพร้อมของผู้จัดดำเนินการ ยังไม่สามารถจัดการศึกษาและอบรมความรู้และทักษะหลายด้านให้แก่ผู้เรียน เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานได้หลายอย่างหรือปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของตลาดแรงงานและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นการจัดฝึกอบรมทักษะแรงงานให้กับแรงงานระดับต่าง ๆ ก็ยังดำเนินการได้ไม่มากนัก

นอกเหนือจากการให้บริการแก่เด็กและเยาวชนวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ยังมีความจำเป็นในการเตรียมจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้แก่เยาวชนที่เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีอัตราเพิ่มค่อนข้างสูงมากขึ้นทุกปี โอกาสทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับอุดมศึกษา ยังไม่มีมากทันกับความต้องการของตลาดแรงงานและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งความต้องการอันหลากหลายของผู้เรียน ระบบการสอบคัดเลือกยังเป็น

ระบบแพ็คตัดออก และทำให้โอกาสของเด็กยากจนที่จะเพิ่มสัดส่วนในการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้นเป็นไปได้ยาก

2. การวิจัยและพัฒนา

การพัฒนาประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาในทุกสาขาวิชา เพื่อให้ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดและจินตนาการ สามารถนำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศ และรวมถึงความสามารถของประเทศในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับนานาชาติ

การวิจัยและพัฒนาต้องเป็นสิ่งริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งใกล้ตัว จากวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมที่ได้เปรียบทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ รวมทั้งนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เสริมสร้างศักยภาพอันเป็นประโยชน์แก่อนาคต การพัฒนาประเทศแบบพึ่งพาตนเองจะต้องมีนโยบายและแผนที่ชัดเจนในภาครัฐ ให้ความสำคัญสนับสนุนเงินทุนสำหรับการวิจัยมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชนให้เพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้นจะต้องเร่งผลิตนักวิจัยและพัฒนาให้มากขึ้น

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ : การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย สรุปได้ดังนี้

1. ในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งวัฒนธรรมใหม่ต่าง ๆ แต่เนื่องจากคนไทยยังไม่สามารถเลือกรับและปรับใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้งยังไม่สามารถผลิตและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนาฐานหลักที่เข้มแข็งด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ได้ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยมีทุนในด้านนี้ที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอยู่มาก เพื่อให้แนวนโยบายในการดำเนินการข้างต้นเป็นไปอย่างมีคุณภาพ จึงควรกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และเรียนรู้ของคนไทยดังต่อไปนี้

2. เป้าหมายการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย ได้แก่

2.1 เพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศจากภาครัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และเพิ่มขึ้นตามสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ และความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยและพัฒนาเฉพาะเรื่อง โดยจัดระบบการจัดสรรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.2 มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และมนุษยศาสตร์ ทั้งที่เป็นการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยที่มุ่งการประยุกต์ใช้ประโยชน์ ในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น

2.3 มีบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในอัตราที่ใกล้เคียงกับที่มีประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ กรอบการดำเนินงานการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย คือ

- กำหนดกลไกเชิงนโยบายด้านการวิจัยและพัฒนาที่เข้มแข็ง
- กำหนดให้การวิจัยและพัฒนาเป็นสาระในหลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนไทย และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต
- ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนานักวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ

ของนโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศฯ มีดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 : พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

แนวนโยบาย 1 : การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้
เป้าหมาย

1. มีกำลังคนด้านอาชีวศึกษาระดับต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอกับความ ต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ
2. มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในรูปแบบและวิธีการ ที่หลากหลาย
3. ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีมีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัด ในหลากหลายรูปแบบ

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อพัฒนา กำลังคนทุกระดับในภาคการผลิตต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ยกระดับความรู้ ความสามารถ ในทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

2. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความหลากหลาย และให้เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น
3. จัดบริการการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรระดับช่าง กึ่งฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค นักเทคโนโลยีและนักวิชาชีพ ในภาคการผลิตต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับปริญญา ให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานในภาคการผลิตต่าง ๆ ตามระบบเศรษฐกิจใหม่ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมถึงกำหนดแนวทางและทำฐานข้อมูลด้านอัตรากำลังและการจ้างงานที่มีความเชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความเป็นเอกภาคในระดับนโยบาย เพื่อเป็นฐานรองรับเครือข่ายการทำงานระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีรูปแบบการจัดที่หลากหลาย เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานอย่างมีอิสระนอกระบบราชการ และนำไปสู่ระบบที่มีการแข่งขัน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน

3. จัดให้มีการกำหนดจุดที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาโดยการวิเคราะห์ศักยภาพตามความเหมาะสม ความสามารถในการปฏิบัติการกิจ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาขั้นต่ำกว่าปริญญา และฝึกอบรมหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา

ด้านสถานศึกษา

1. สถานศึกษาอาชีวศึกษาจะจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ โดยมีสมรรถนะทางเทคนิคและสมรรถนะทั่วไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ ในการนี้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อจับกระแสความเปลี่ยนแปลงกับโลกของการทำงานในอนาคต และนำความรู้และการเรียนรู้ที่ได้มาปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้

สถานศึกษาอาชีวศึกษาจะต้องให้บริการด้านฝึกอาชีพให้กับชุมชน เปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจยกระดับความสามารถเพื่อการประกอบอาชีพเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มเติมได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาและฝึกอบรมดังกล่าวจะต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกันระหว่างความรู้และคุณธรรม โดยนำวิชาศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงามเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอนหลักสูตรอาชีวศึกษาอย่างจริงจังเพื่อกลมกลืนจิตใจเยาวชน

2. สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ประกอบด้วย การศึกษาขั้นสูงเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง การศึกษาเพื่อค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้ทั้งที่เป็นความรู้สากลและความรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในขณะเดียวกันก็เป็นการศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความเป็นธรรมและขยายโอกาสการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีการจัดการศึกษาทั้งรูปแบบในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย นอกจากนี้ยังต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เพื่อให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีความรู้และความสามารถในระดับที่ทัดเทียมกับมาตรฐานโลก

3. สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนภาควิชาการฝึกหัดครู/คณะศึกษาศาสตร์/คณะครุศาสตร์ จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ เป็นวิชาพื้นฐานในระดับปริญญาตรี และสาขาเฉพาะในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งให้เป็นศูนย์วิชาการในท้องถิ่นสำหรับพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการจัดทำหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน

แนวนโยบาย 2 : การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
เป้าหมาย

1. ผู้เรียนเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนดี และมีความสุข
2. ทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

4. สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

กรอบการดำเนินงาน

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

3. กำหนดมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติและการประเมินคุณภาพทางการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยคำนึงถึงความหลากหลายในการปฏิบัติ

2. กำหนดนโยบายและมาตรการการเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้จริง

3. จัดทำกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่ตามลักษณะงานเท่าเทียมกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

สนับสนุนสถานศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ที่เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และสอดคล้องตามหลักการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพ

แนวนโยบาย 3 : การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

เป้าหมาย

มีการบูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งในเนื้อหากระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

กำหนดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะต้องเร่งสร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับคนไทยทุกคนในช่วงแรก และช่วงเวลาต่อ ๆ ไป อาทิ มีความเพียร รู้จักเก็บออม มีคุณธรรม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ชื่นชมคนดี/คนสุจริต มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รักชาติ รักแผ่นดิน เป็นต้น และกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องต่อไป

แนวนโยบาย 4 : การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ

เป้าหมาย

1. บุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในระดับนานาชาติ
2. ผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้ และนวัตกรรมได้

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการ มีคุณภาพ และมีความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในสาขาของตน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำการวิจัยและพัฒนา ในปริมาณที่เหมาะสม และเพียงพอที่จะสร้างความรู้และการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมจากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยได้

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

พัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาวิชาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสัดส่วนที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยอย่างเพียงพอ และต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา และรู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สถานศึกษา

สถานศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมให้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะต้องสร้างหลักสูตร ความรู้ และการเรียนรู้ ให้บัณฑิตในระดับดังกล่าวสามารถทำการวิจัยและพัฒนาได้อย่างมีมาตรฐาน และมีคุณภาพสูงทัดเทียมกับระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์ 2 : สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบาย 5 : การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของคน

เป้าหมาย

1. คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาที่มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ

2. คนไทยทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักผิดชอบชั่วดี มีระเบียบวินัย ประหยัด อุดมามีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีสุขภาพแข็งแรง

3. คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุแต่ละวัย จากสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

กำหนดมาตรการและกลไกส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาสามารถจัดการศึกษาในทุกระดับด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ได้อย่างมีคุณภาพ และมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล เพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่ความเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ

แนวนโยบาย 6 : การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของสังคมไทย

เป้าหมาย

1. เพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของประเทศจากภาครัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี และเพิ่มขึ้นตามสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ และความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยและพัฒนาเฉพาะเรื่อง โดยจัดระบบการจัดสรรอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

2. มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และมนุษยศาสตร์ ทั้งที่เป็นการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยที่มุ่งการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น

3. มีบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในอัตราที่ใกล้เคียงกับที่มีในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ

กรอบการดำเนินงาน

1. กำหนดกลไกเชิงนโยบายด้านการวิจัยและพัฒนาที่เข้มแข็ง
2. กำหนดให้การวิจัยและพัฒนาเป็นสาระในหลักสูตรเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนไทย และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต
4. ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนานักวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

1. กำหนดนโยบายและเป้าหมายโดยรวมด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศให้เชื่อมโยงสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต
2. สร้างระบบเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยเพื่อความรู้และการเรียนรู้ของคนไทยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมทั้งระบบฐานข้อมูลประชาคมวิจัยที่มีข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้วิจัย โดยเฉพาะสาขาวิชาที่สนใจและประสบการณ์ทางด้านวิจัย และการสังเคราะห์ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเผยแพร่ไว้ด้วย
3. กำหนดเป้าหมายการสร้างนักวิจัยและการพัฒนา และมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว โดยมีการกำกับ ติดตาม ประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. จัดให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการวิจัยและการพัฒนา และมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว โดยมีการกำกับ ติดตาม ประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. สนับสนุนภาคเอกชนทั้งจากในและต่างประเทศในการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้เงินกู้เงื่อนไขพิเศษ การลดหย่อนด้านภาษี การใช้เงินสมทบ หรือการจัดตลาดสำหรับการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์
6. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน และให้มีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของสินค้าที่มีฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานรกรทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจัง

7. จัดตั้งสถาบันวิจัยเฉพาะทางเพื่อผลิตผลงานวิจัยและพัฒนาอย่างมีคุณภาพ สร้างความรู้และการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และให้มีการประเมินผลงานอย่างจริงจัง เพื่อพิจารณาความคุ้มค่ากับเป้าหมายและการลงทุนดังกล่าว

8. กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความสำนึกในจริยธรรมทางวิทยาศาสตร์ (Science Ethics)

นโยบายและแผนงานด้านอาชีวศึกษา

มียุทธศาสตร์หลัก (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2553) มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : เร่งรัดการผลิตและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ให้ความสำคัญกับสถานศึกษา ครูอาจารย์และกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อสร้างผู้สำเร็จการศึกษาและฝึกอบรมที่มีคุณภาพมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับอาเซียน พัฒนาสถานศึกษาให้มีความทันสมัยได้มาตรฐานทั้งด้านเครื่องมือและเทคโนโลยี มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ค่านิยมการทำงานและการประกอบอาชีพตามความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจและตามความถนัดและความสนใจ ทำให้เกิดความนิยมในการเรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
2. พัฒนาคุณภาพและสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานและสังคมทั้งในประเทศและภูมิภาคอาเซียน
3. สร้างและพัฒนามาตรฐานหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
4. สนับสนุนทรัพยากรในการจัดการอาชีวศึกษาอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ
5. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์คุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ (NQF)
6. เพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยส่งเสริมภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา ให้บริการสังคมให้เกิดค่านิยมในการเรียนอาชีวศึกษา
7. ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อปมเพาะผู้ประกอบการรุ่นใหม่ การอาชีวศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : เสริมสร้างโอกาสการศึกษาระดับอาชีวศึกษาอย่างเสมอภาค

พัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาที่ความหลากหลายและง่ายต่อการเข้าถึงการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมและสนับสนุนปัจจัยเอื้อ สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาชีพให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นทั้งเวลา สถานที่ และวิธีการ สอดคล้องกับวิถี

การดำเนินชีวิต สร้างให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับประชาชน เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการทำงานและประกอบอาชีพ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. ส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพด้วย รูปแบบที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกระบบ และทวิภาคี
2. พัฒนาศักยภาพสถานศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทางวิชาชีพแก่ชุมชนและสังคม
3. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ประชาชน ในการสร้างงาน สร้างรายได้
4. จัดการศึกษาวิชาชีพที่สร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ
5. ส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้ระหว่างเรียนและลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาระบบบริหารจัดการทั้งส่วนกลางและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมุ่งเตรียมความพร้อม การจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา อย่างมีคุณภาพ

กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่สถาบันการอาชีวศึกษาตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. อาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 พัฒนาการบริหารจัดการในส่วนกลางให้สอดคล้องตามการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) สร้างความเข้มแข็งให้กับการบริหารจัดการสถานศึกษา พัฒนาระบบติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลการดำเนินงานจัดการอาชีวศึกษาเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน อย่างต่อเนื่อง โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
2. ส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษา
3. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
4. สนับสนุนการบริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มีธรรมาภิบาลโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. พัฒนาระบบการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพ
6. พัฒนาระบบติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการอาชีวศึกษา
7. พัฒนากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ โครงสร้างการบริหารจัดการและการกำหนดภารกิจที่ชัดเจน
8. พัฒนาระบบการสรรหาผู้บริหารทั้งส่วนกลางและสถานศึกษา

9. สนับสนุน ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ สร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรทั้ง ส่วนกลางและสถานศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : สร้างความเข้มแข็งเครือข่ายความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาทั้งใน และต่างประเทศ

การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพโดยสร้างความ เข้มแข็งเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ ขยายระบบการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคี สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและ ฝึกอบรมวิชาชีพ ตาม พ.ร.บ.การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. พัฒนาศักยภาพด้านภาษาของครู บุคลากรการอาชีวศึกษาและนักเรียนนักศึกษา
2. ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษาทวิภาคี
3. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมวิชาชีพ
4. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ในการจัดการอาชีวศึกษาระดับนานาชาติ
5. เร่งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล
6. สนับสนุนกองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในการพัฒนา การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : จัดอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมความมั่นคงของรัฐ

พัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ พิเศษในทุกภูมิภาคของประเทศ ใช้การอาชีวศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้าใจ เข้าถึงและ พัฒนาคคนในทุกภูมิภาค โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจชายแดนภาคใต้
2. ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในพื้นที่ชายแดนและ เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ
3. ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามโครงการ พระราชดำริ
4. ส่งเสริมและพัฒนากิจการอาชีวศึกษาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจ อันดี

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : ผลักดันการบูรณาการการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา

เร่งการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่พัฒนาสู่เชิงพาณิชย์ สร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ และนำไปสู่นโยบายในการขับเคลื่อนการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างคุณลักษณะนักวิจัยให้เกิดขึ้นบุคลากรในทุกระดับรวมถึงนักเรียนนักศึกษา โดยมีกลยุทธ์หลักคือ

1. ส่งเสริมพัฒนาการวิจัยเชิงนโยบาย นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการอาชีวศึกษา
2. ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการเรียนการสอน
3. สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ไปสู่ชุมชน และพัฒนาสู่อุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันระดับสากล
4. ส่งเสริมการจดสิทธิบัตร และปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาการอาชีวศึกษา
5. พัฒนาระบบบริหารจัดการ เครือข่ายงานวิจัย และจัดการองค์ความรู้อาชีวศึกษาทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ

นโยบายและแผนอุดมศึกษา

การกำหนดนโยบายอุดมศึกษาเพื่อการจัดทำแผนปฏิรูปราชการ 3 ปี (พ.ศ.2552–2554) เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัย/สถาบันต้องจัดทำแผนปฏิรูปราชการที่สอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552–2554 ตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา นำมาแปลงเป็นนโยบายอุดมศึกษาตามพันธกิจของอุดมศึกษา เพื่อจัดทำแผนปฏิรูปราชการ 3 ปี (พ.ศ.2552-2554) (เฉพาะนโยบายภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดินที่สอดคล้องกับพันธกิจของอุดมศึกษา) ดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ด้านการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีนโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1.1 การพัฒนาเด็ก เยาวชนและนักศึกษา โดยเร่งสร้างโอกาสด้านการศึกษาที่เชื่อมต่อกับอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาทักษะด้านภาษา วิชาการ วิชาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พหุลักษณะพหุวัฒนธรรม

1.2 การพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

1.3 การสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันอุดมศึกษา โดยส่งเสริมการทำงานในระบบเครือข่ายอุดมศึกษา การจัดตั้งกองทุนพัฒนาอุดมศึกษาของพื้นที่เฉพาะ

1.4 การพัฒนาการศึกษาสู่ภูมิภาคอาเซียน

2. นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3

2.1 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น การพัฒนาความสามารถในการเชื่อมต่อหรือความร่วมมือกับภาคการผลิต ภาคอุตสาหกรรมในและต่างประเทศ แหล่งทุนแหล่งวิชาการต่างประเทศ ภาคสังคมและชุมชน การสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยในลักษณะของการแข่งขัน

2.2 การผลิตกำลังคนในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ เช่น การผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมหลัก 13 สาขา รวมไปถึง การผลิตกำลังคนในสาขาวิชาขาดแคลน เช่น โครงการผลิตแพทย์และพยาบาลเพิ่ม

2.3 การใช้กลไกการประเมินคุณภาพมาตรฐานอุดมศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน

2.4 การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรในอุดมศึกษา ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพ การบริหารจัดการ

2.5 การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย เพื่อตอบโจทย์ที่หลากหลายของประเทศ รวมทั้งการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการวิจัย เช่น การพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่

2.6 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ เช่น โครงการเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา

2.7 การพัฒนา/ยกระดับสถาบันอุดมศึกษาไทยให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก รวมไปถึงการเป็นศูนย์กลางอุดมศึกษาในภูมิภาค

2.8 การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือด้อยโอกาสในสถาบันอุดมศึกษา

2.9. การใช้กลไกกองทุนอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา และเชื่อมโยงกับนโยบาย การผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและของประเทศ

2.10 นโยบายด้านอื่น ๆ ตามพันธกิจของอุดมศึกษา

3. นโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 6

3.1 การส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.2 การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดการวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมในเชิงพาณิชย์

การแปลงนโยบายอุดมศึกษาไปสู่การกำหนดเป้าหมาย การให้บริการหน่วยงาน ผลผลิต/ โครงการ และกิจกรรม

ในการกำหนดเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน ผลผลิต/โครงการ และกิจกรรม มีการกำหนดระดับของความสอดคล้อง และความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชาติ ระดับกระทรวงระดับหน่วยงาน และระดับผลผลิต

มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายการให้บริการหน่วยงานโดยแปลงมาจากนโยบายอุดมศึกษาตามพันธกิจที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งต้องมี ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายการให้บริการกระทรวงที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนการบริหารราชการแผ่นดินด้วย

2. กำหนดผลผลิต/โครงการ และกิจกรรมนำส่งผลผลิต/โครงการของหน่วยงานที่สอดคล้องกับเป้าหมาย การให้บริการหน่วยงาน และเป้าหมายการให้บริการกระทรวง ตามลำดับ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน และเป้าหมายการให้บริการกระทรวง

3. ทบทวนการกำหนดเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน ผลผลิต/โครงการ และกิจกรรม นำส่งผลผลิต/โครงการในปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องและเชื่อมโยงตามที่ระบุในข้อ 1 และ 2 รวมทั้งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสมควรดำเนินการต่อหรือไม่เพียงใด เพื่อพิจารณาตัดทอน ชะลอ ยกเลิก หรือดำเนินการต่อ

4. ในการทบทวนผลผลิต/โครงการ และกิจกรรมนำส่งผลผลิต/โครงการ ควรพิจารณาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในประเด็นต่อไปนี้เพิ่มเติมด้วย

4.1 ความพร้อมและขีดความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของผลผลิต/โครงการ เช่น บุคลากร การบริหารจัดการ

4.2 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณที่ผ่านมากับเป้าหมายของผลผลิต/โครงการที่กำหนดว่าสอดคล้องกันหรือไม่

4.3 พิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุน โดยเปรียบเทียบประโยชน์ที่พึงได้ และรายจ่ายที่ต้องเสียไป

4.4 กิจกรรมนำส่งผลผลิต/โครงการ ควรเป็นกิจกรรมสำคัญในการจัดทำผลผลิต/โครงการอย่างแท้จริง และสะท้อนถึงตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะควรสามารถนำส่งผลผลิต/โครงการของหน่วยงานให้บรรลุเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน และเป้าหมายการให้บริการกระทรวง

5. ปรับผลผลิต/โครงการ กิจกรรมนำส่งผลผลิต/โครงการ และเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการให้บริการกระทรวง รวมทั้งการพิจารณาตัดทอน ชะลอ ยกเลิก หรือดำเนินการต่อ โดยพิจารณาให้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของหน่วยงานเป็นสำคัญ (สุเมธ แย้มนุ่ม, ม.ป.ป.)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ยังมีไม่มากนัก ผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้พยายามค้นคว้าและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

เชษฐสุภา โภชนะสมบัติ และคณะ. (2546) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล” พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ผลวิจัยพบว่า 1) นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีครบทุกด้าน โดยด้านการปฏิรูปโครงสร้างและบริหารจัดการมีมากที่สุด น้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยกเว้น ด้านการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ คือ นโยบายข้อที่ 4 จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดที่ขาดแคลนสถาบัน อุดมศึกษา และนโยบายข้อที่ 6 สนับสนุนให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีปรากฏพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ 3) แผนงานทั้ง 17 แผนงาน 253 โครงการ มีความสอดคล้อง กับนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล และพบว่าแผนงานที่มีโครงการมากที่สุด คือ แผนงานที่ 15 แผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 68 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 26.33 รองลงมา คือ แผนงานที่ 2 แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีจำนวน 23 โครงการ

คิดเป็นร้อยละ 9.09 และแผนงานที่มีโครงการน้อยที่สุด คือแผนงานที่ 13 แผนงานบริหาร การศึกษา มีจำนวน 1 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 0.40

ทวีชัย บุญเต็ม (2547) ได้กล่าวว่ามาตรฐานการศึกษาของชาติ : แนวทางการพัฒนา คุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สภาการศึกษาทำหน้าที่ในการพิจารณาเสนอ “มาตรฐานการศึกษา” ซึ่ง บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกแห่งต้องเข้าใจให้ตรงกันว่า หมายถึง “ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นใน สถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา” ดังนั้น เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติ สำหรับหน่วยงานการศึกษาทุกระดับและคณะรัฐมนตรีในการประชุม เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ได้ให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสนอ

มาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับนี้ ได้ประกาศอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเพื่อให้ บรรลุตามอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดมาตรฐาน 3 มาตรฐานและตัวบ่งชี้ 11 ตัวบ่งชี้ จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทุกแห่ง มีหน้าที่ที่จะต้อง จัดการศึกษามาตรฐานการศึกษา พร้อมทั้งดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเพื่อพร้อมรับการ ประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สมาคมครุศาสตร์อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินอภิมาน รายงานการประเมินคุณภาพสถานศึกษาการอาชีวศึกษา (ประจำปีงบประมาณ 2545-2546)” ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรายงานประเมิน (Meta evaluation) ผลการประเมินตามเกณฑ์ มาตรฐานของคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์การประเมินโครงการการศึกษา 4 ด้าน 30 เกณฑ์ ปรากฏว่า รายงานการประเมินผ่านเกณฑ์ในระดับ 90 เปอร์เซนต์ขึ้นไป จำนวน 27 เกณฑ์ มี 3 เกณฑ์ที่ไม่ผ่าน

สุรณี พิพัฒน์โรจนกุล (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เชิงนโยบาย : การก่อรูปและ กระบวนการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิง นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาที่ครอบคลุมกระบวนการก่อรูปของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ และกระบวนการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในรัฐสภาของไทยจากการวิจัย พบว่า การก่อรูปของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีที่มาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ได้

สะสมต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการออกพระราชบัญญัติฯ โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 เป็นจุดผลักดันที่ทำให้ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเกิดขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในกระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ พบว่ามีการนำข้อมูลสารสนเทศและงานวิจัยเชิงนโยบาย 42 เรื่อง ประกอบการพิจารณาบัญญัติมาตราต่าง ๆ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ถูกกระทบจากพระราชบัญญัติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น และผลจากการมีส่วนร่วมถูกนำมาปรับปรุงพระราชบัญญัติอย่างเป็นรูปธรรม บางครั้งได้ใช้กระบวนการเจรจาต่อรองและประสานประโยชน์ เมื่อมีความขัดแย้งทางความคิดเห็น นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีก 2 ประเด็นที่ทำให้การก่อรูปครั้งนี้ประสบความสำเร็จ คือ 1) ผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางการศึกษามีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน และ 2) ผู้ปฏิบัติงานได้อุทิศตัว พุ่มเทแรงกาย แรงใจอย่างเต็มที่ ส่วนกระบวนการตราพระราชบัญญัติการศึกษาในรัฐสภาไทยนั้น ปรากฏว่าได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติการศึกษาที่มาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นร่างของรัฐบาลและใช้เป็นร่างหลักในการพิจารณาในรัฐสภา ร่วมกับอีก 4 ร่างจาก 4 พรรคการเมือง นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ตามกระบวนการของรัฐสภาแล้ว ยังพบประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถสรุปเป็นบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ 4 ประเด็น คือ 1) การที่ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาเป็นคณะกรรมการวิสามัญ ทำให้การทำงานง่ายขึ้น 2) การอภิปรายในสภาฯ อยู่บนหลักเหตุผล เนื่องจากมีงานวิจัยเชิงนโยบายมารองรับ ทำให้การชี้แจงมีน้ำหนักและชัดเจนมากขึ้น 3) แรงผลักดันทางการเมือง การที่ฝ่ายรัฐบาลให้การสนับสนุน ทำให้ ร่าง พ.ร.บ. สามารถผ่านกระบวนการของรัฐสภาได้เร็วขึ้น และ 4) การยอมรับทางสังคมกระแสสังคมที่ต้องการปฏิรูปการศึกษาเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญ ส่งผลให้นักการเมืองต้องหันมาสนใจการศึกษามากขึ้น

ประสงค์ กัลยาณะธรรม (2550) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบพบว่ามียุทธศาสตร์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้าซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคม รวมทั้งการสนับสนุนต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เช่น งบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ 2) กระบวนการซึ่งมี 4 ขั้นตอน 3) ผลผลิต คือ นโยบายการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 4) สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อนโยบายการศึกษา และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งใช้ทั้งในกรณีที่ต้องปรับปรุงนโยบายในระหว่างที่ใช้นโยบายนั้น ๆ และในกรณีเพื่อใช้กำหนดนโยบายฉบับต่อไป ขั้นตอนการกำหนดนโยบายการศึกษาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 10 พบว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร 3) ขั้นการจัดทำข้อเสนอนโยบาย 4) ขั้นการประกาศเป็นนโยบาย ซึ่งจะต้องดำเนินการ เรียงตามลำดับ

ปิยากร หวังมหาพร (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์งานวิจัยนโยบายสาธารณะ ระดับบัณฑิตศึกษาของไทย” ผลการศึกษาพบว่า งานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะที่นิสิต/นักศึกษา จัดทำส่วนใหญ่เป็นการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองและสารนิพนธ์ จำนวนงานวิจัยมีมากในช่วงพ.ศ. 2546-2550 ส่วนใหญ่พบในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะปรากฏในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด งานวิจัยด้าน นโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมี วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไป ปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือหน่วยงานราชการ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษานโยบายด้าน สังคม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย แต่ไม่มีการหาคุณภาพของเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตีความ สถิติที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถิติเชิง พรรณนาเป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาในการทำวิจัยไม่เกิน 1 ปี

ศาสตรา ยะป๊อก (2551) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการเลือกศึกษาต่อในคณะ ต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา: เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า

1. พิจารณาจากข้อมูลการเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเข้าศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษาโดยเลือกเป็นอันดับที่ 1 นั้นพบว่า นักเรียนมากกว่า 1 ใน 3 ของตัวอย่างทั้งหมด มีความต้องการศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงใน ทุกด้านมาตั้งแต่อดีต อีกทั้งยังเป็นมหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของประเทศไทย ส่วนสถาบันอุดมศึกษา รองลงมาที่นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจเพราะมีภูมิลำเนาอยู่ ใกล้สถานศึกษา และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคเหนือจะมีการสอบโควตาภาคเหนือของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทำให้นักเรียนมุ่งประเด็นในการสอบโควตาภาคเหนือ และเลือก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นอันดับถัดมา ซึ่งก็นับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง เช่นเดียวกับกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทั้ง 2 สถาบันนี้ก็มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงใน การสอบเข้าศึกษาต่อ ดังนั้นเหตุผลสำคัญก็คงคิดว่าสถาบันที่เลือกมีชื่อเสียง ถึงแม้จะมีการแข่งขันสูง ก็ตาม

2. พิจารณาจากข้อมูลการเลือกคณะหรือสาขาวิชา ที่นักเรียนเลือกเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีการแยกตามแผนการเรียนของนักเรียนเป็นเกณฑ์นั้นพบว่า นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิทย์-คณิต นี้ จะสามารถเลือกสอบได้มากกว่านักเรียนในแผนการเรียนอื่น ๆ อันเนื่องมาจากเกณฑ์วิชาที่บังคับในการสอบคัดเลือกจะเป็นตัวกำหนดว่า แต่ละคณะหรือสาขาวิชาที่เลือกนั้นต้องสอบวิชาใดบ้าง และเมื่อพิจารณาคณะหรือสาขาวิชาที่นักเรียนแผนการเรียนวิทย์-คณิต เลือกเป็นอันดับที่ 1 พบว่า เลือกคณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นอันดับ 1 รองลงมาเลือกคณะแพทยศาสตร์ และถัดมาเลือกคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 คณะหรือสาขาวิชานี้เป็นคณะที่มีการแข่งขันกันสูงมาก อาจเนื่องมาจากเป็นคณะหรือสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการสูงในตลาดแรงงาน และแผนพัฒนาประเทศ ดังนั้นทั้งการแข่งขันและคะแนนสอบจึงค่อนข้างสูง สำหรับนักเรียนตัวอย่างที่เรียนแผนการเรียนศิลป์-คณิต นี้ จากที่ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนประมาณ 1 ใน 3 ตัวอย่างทั้งหมด สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อคณะเศรษฐศาสตร์เป็นอันดับ 1 รองลงมาเลือกคณะบริหารธุรกิจ อาจเนื่องมาจากนักเรียนกลุ่มนี้มีคณะหรือสาขาวิชาที่เลือกสอบเข้าได้น้อยนั่นเอง สำหรับนักเรียนแผนการเรียนศิลป์-ภาษา พบว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวอย่างนักเรียนเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะมนุษยศาสตร์ เป็นอันดับ 1 ซึ่งอาจเนื่องจากคณะนี้มีหลายสาขาวิชา แต่ละสาขาวิชานี้ก็มีวิชาบังคับสอบ แตกต่างกันไปเช่น วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน เป็นต้น ทำให้นักเรียนในกลุ่มนี้สามารถเลือกสอบตามสาขาวิชาที่ตนเรียนมาในระดับมัธยมศึกษาตนเอง รองลงมากลุ่มนี้เลือก คณะสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ เหตุผลคงเพราะว่าคะแนนสอบค่อนข้างสูงนั่นเอง สุดท้ายแผนการเรียนศิลป์-สังคม นักเรียนกลุ่มนี้เกินกว่า 1 ใน 3 ของตัวอย่างทั้งหมดเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะนิติศาสตร์ เป็นอันดับ 1 อาจเนื่องมาจากเป็นคณะที่มีชื่อเสียง มีความก้าวหน้าในอาชีพ การงาน แม้จะมีการแข่งขันกันสูงก็ตาม รองลงมาเลือกคณะสังคมศาสตร์ ที่ตรงกับแผนการเรียนของนักเรียนที่เรียนมาตอนมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาตัวอย่างนักเรียนทั้งหมดโดยไม่แยกแผนการเรียนพบว่า คณะหรือสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนส่วนมาก รองลงมาคือ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากนักเรียนสายศิลป์-คำนวณ เลือกกันมาก เพราะนักเรียนกลุ่มนี้มีคณะที่ให้เลือกเรียนต่อตรงสายค่อนข้างน้อย และอาจเห็นเป็นคณะหรือสาขาวิชาที่สามารถหางานได้ง่ายในปัจจุบัน จากการเปิดเสรีทางการค้าต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำให้มีกลุ่มธุรกิจต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ความต้องการแรงงานก็มากขึ้นด้วย แต่เนื่องจาก ผู้ศึกษาเห็นว่าอันดับที่ 1 น่าจะเป็นความต้องการสูงสุดของนักเรียนที่ต้องการเลือกเข้าศึกษาต่ออย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลนี้ผู้เข้าศึกษาจึงได้ทำการทดสอบเฉพาะกับคณะหรือสาขาวิชาที่นักเรียนเลือกเป็นอันดับ 1 เท่านั้น

3. พิจารณาปัจจัยที่มีส่วนกำหนดในการเลือกคณะหรือสาขาวิชาของนักเรียนตัวอย่าง โดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดที่มีส่วนกำหนดในการเลือกคณะหรือสาขาวิชาคือ มีความชอบหรืออยากศึกษาในด้านนี้ โดยมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมากถึง 4.15 นั่นหมายความว่าปัจจุบันนี้ นักเรียนมีการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตด้วยตนเองมากขึ้น เลือกในสิ่งที่ตนเองชอบมากขึ้น จะเห็นว่านักเรียนเลือกตามคำแนะนำของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพียง 2.68 เท่านั้น รองลงมาคิดว่าคณะหรือสาขาวิชานั้นมีผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมีความถนัดในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากัน ซึ่งนอกจากนักเรียนจะเลือกเพราะความชอบแล้ว ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในอนาคตเพื่อความมั่นคงในชีวิตของนักเรียนเอง และคำนึงความถนัดของตนเองด้วยเช่นกันว่าจะสามารถไปทางที่ตนเองชอบได้หรือไม่ ในขณะที่เห็นว่าจะสามารถหางานได้ง่ายก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่รองลงมาอีก นั่นคือเมื่อเรียนจบในด้านนี้แล้วพวกเขาสามารถหางานทำได้ง่ายไม่ต้องมีการแข่งขันสูง ปัจจัยต่อมาเห็นว่าจะได้ค่าตอบแทนในการทำงานสูง ซึ่งปัจจุบันนี้เรื่องราวได้จากการทำงานถือว่ามีค่าสำคัญมากต่อการดำรงชีวิต หากมีค่าตอบแทนในการทำงานสูงก็สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ขัดสน นั่นจะทำให้ชีวิตของพวกเขามั่นคงและมีความสุขความสบายในอนาคตข้างหน้าในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนราษฎร์และรัฐบาลทั้งหมด 4 แห่ง และใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนทั้งหมด 180 คน แบ่งเป็นโรงเรียนละ 45 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกคณะมาหาความสัมพันธ์กับคณะของทั้งคณะในสายการเรียนวิทยาศาสตร์การแพทย์ สายศิลปศาสตร์ และสายวิทยาศาสตร์นั้นได้แก่เลือกตามสาขาวิชาที่เคยเรียนมา และภูมิลำเนาใกล้สถาบันอุดมศึกษา เพียง 2 ปัจจัยเท่านั้น ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการเลือกคณะมี 8 ปัจจัย ได้แก่ คณะนั้น มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความถนัดในด้านนี้ ภูมิลำเนาอยู่ใกล้สถาบันที่เลือก สามารถหางานทำได้ง่าย สาขาวิชาที่เคยเรียนมา คะแนนสอบกำหนด สถาบันมีชื่อเสียง และเลือกตามคำแนะนำของผู้ปกครอง สถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนมีความต้องการมากที่สุดได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตามลำดับ ส่วนคณะที่นักเรียนที่เรียนสายวิทย์-คณิต ต้องการมากที่สุดได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมเกษตร ตามลำดับ คณะที่นักเรียนที่เรียนสายศิลป์-คณิตต้องการมากที่สุดได้แก่ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจตามลำดับ คณะที่นักเรียนที่เรียนสายศิลป์-ภาษา ต้องการมากที่สุดได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ตามลำดับ

ฉัตรชัย บัวกันต์ (2553) ได้วิจัยเรื่องสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทมากที่สุด มีอายุราชการในการทำงาน มากกว่า 25 ปีเป็นส่วนใหญ่ สังกัดสำนักอำนวยการมากที่สุด ส่วนประเภทและระดับตำแหน่งของข้าราชการที่มากที่สุดได้แก่ ประเภทวิชาการระดับชำนาญการซึ่งข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาส่วนใหญ่โดยรวมร้อยละ 74.14 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นผู้ปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดในคำรับรองการปฏิบัติราชการหรือตัวชี้วัดตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งเป็นผู้กำกับและจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัด และเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐด้วย โดยมีข้าราชการร้อยละ 24.57 ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ และการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของข้าราชการส่วนใหญ่รับรู้จากกิจกรรมการประชุม การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ และการฝึกอบรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.43

2. ข้าราชการส่วนใหญ่ร้อยละ 86.63 -100.00 มีการรับรู้เกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐทุกประเด็น โดยมีระดับการรับรู้ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในด้านพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จำแนกตามสำนัก/หน่วยงาน ประเภทและระดับตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนช่องทางการรับรู้ข่าวสาร พบว่าข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีระดับการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ในทุกปัจจัย

3. ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยโดยข้าราชการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือด้าน

การสร้างบรรยากาศการทำงานความผูกพันและความพึงพอใจแก่บุคลากรเพื่อก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร และการมีส่วนร่วมในด้านการนำองค์กร เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของข้าราชการในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำแนกตามสำนัก/หน่วยงาน ประเภทและระดับตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนช่องทางรับรู้ข่าวสาร พบว่าข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีระดับการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ในทุกปัจจัย

4. ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านผลลัพธ์การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและเมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของข้าราชการในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจำแนกตามสำนัก/หน่วยงาน ประเภทและระดับตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนช่องทางรับรู้ข่าวสาร พบว่าข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีระดับความพึงพอใจแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 เฉพาะปัจจัยด้านสำนัก/ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนช่องทางรับรู้ข่าวสาร ยกเว้นปัจจัยด้านประเภทและระดับตำแหน่งข้าราชการที่มีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

5. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการรับรู้ การมีส่วนร่วม และการสร้างความพึงพอใจต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่สำคัญ 3 อันดับ แรก คือ (1) การถ่ายทอดความรู้และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐภายในองค์กรยังเป็นการดำเนินการเฉพาะในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ยังไม่ได้แพร่หรือฝึกอบรมให้ข้าราชการและบุคลากรของ สกอ. ได้ทราบและเรียนรู้อย่างทั่วถึง (2) ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญและเน้นย้ำเป็นนโยบายการนำ PMQA มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรเมื่อเปรียบเทียบกับงานตามภารกิจหลักของ สกอ. (3) ข้าราชการและบุคลากรมีภาระงานประจำมาก ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบกับเกณฑ์ประเมิน PMQA มีความซับซ้อนและปรับเปลี่ยนตลอด ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจและขาดความมั่นใจในการใช้เป็นเครื่องมือในการผลักดันองค์กร

6. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คือ (1) ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และการทำความเข้าใจให้แก่บุคลากรในรูปแบบต่างๆ ให้ทั่วถึง และต่อเนื่อง เช่น จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาอบรมให้แก่บุคลากร สร้างความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้ จัดช่องทางให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นข้อเท็จจริงด้านต่างๆ ขององค์กร เป็นต้น (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรด้วยวิธีการที่หลากหลายเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียมและตามความสนใจ โดยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานกับคณะทำงาน PMQA (3) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบทบาทการนำองค์กรและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแสดงให้เห็นถึงสาระเกี่ยวกับนโยบาย กระบวนการนโยบาย การวิเคราะห์นโยบาย และกระบวนการกำหนดนโยบาย ของการศึกษา อาจสรุปกำหนดเป็นแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์นโยบายว่า นโยบายการศึกษาถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะประเภทหนึ่ง ดังนั้น การวิเคราะห์นโยบายการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศฯ ของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึงอยู่ภายใต้กรอบแนวความคิดในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองดังนี้

1. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือเชิงคุณลักษณะ แบบวิเคราะห์เอกสารแบบทฤษฎี
2. การวิเคราะห์นโยบายทั้งระบบ คือการวิเคราะห์ตัวนโยบาย การวิเคราะห์การนำนโยบายไปใช้ และผลการนำนโยบายไปใช้ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะ โดยใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องและความไม่สอดคล้องของเนื้อหา
3. โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแบบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามหลักการ และทฤษฎีการจัดทำนโยบาย การนำนโยบายไปใช้ ผล ปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้การให้เหตุผลแบบอุปนัย (Induction) การใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาที่สอดคล้องกัน
4. ทฤษฎีที่ใช้ในการนำนโยบายไปใช้คือ ทฤษฎีแบบเชิงเหตุผล